МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ

КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

Кваліфікаційна робота магістра

На тему «Медіапортрети журналістів, що загинули в період російсько-української війни»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0614-ж-дп
Спеціальності 061 «Журналістика»
(освітня програма «Журналістика»)
Прокопчук С. П.
Керівник: к. філол. н., доц.
Тернова А. І.
Рецензент: д. н. соц. ком, проф.
Березенко В. В.

Запоріжжя – 2026

ЗМІСТ

Реферат 3
Завдання 7
Вступ 9
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження медіапортрету.... 13
1.1. Медіапортрет у системі сучасних медіа: жанрові особливості, функції та збереження історичної пам’яті 13
1.2. Методологічні підходи до аналізу особистостей у журналістиці 21
Розділ 2. Українські журналісти як учасники війни: медійне поле героїзму 26
2.1. Роль та етичні виклики роботи журналістів на фронті 27
2.2. Державна та громадська підтримка загиблих журналістів 32
Розділ 3. Медіапортрети українських журналістів, які загинули під час російсько-української війни 40
3.1. Огляд медіаматеріалів про загиблих журналістів: теми, мотиви та наративи 40
3.2. Медіапортрети 44
Висновки 70
Список використаних джерел 79
Декларація академічної доброчесності 89

РЕФЕРАТ

Тема магістерської роботи: Медіапортрети журналістів, що загинули в період російсько-української війни.

Обсяг основного тексту: 69 сторінок.

Кількість використаних джерел: 88.

Мета дослідження – створення комплексного уявлення про українських журналістів, які загинули під час українсько-російської війни, шляхом аналізу їхніх медіапортретів, представлених у публічному інформаційному просторі.

Мета роботи передбачає виконання певних **завдань***:*

1. розкрити поняття медіапортрету в контексті сучасної журналістики;
2. визначити роль журналіста як героя і свідка війни;
3. проаналізувати конкретні медіапортрети загиблих журналістів;
4. виявити ключові мотиви, наративи та функції медіапортретів у формуванні національної пам’яті.

Об'єктом дослідження є журналісти, які загинули під час українсько-російської війни.

Предметом дослідження є способи репрезентації життя журналістів, їх професійного шляху й подвигу в медіапортретах (журналістських матеріалах, меморіальних проєктах, інтерв’ю, репортажах тощо).

Отримані результати: У процесі дослідження уточнено поняття медіапортрета як синтетичної форми сучасної журналістики, що поєднує біографічні, публіцистичні та меморіальні елементи. Визначено роль журналіста в умовах війни як свідка, героя й носія суспільно значущих смислів. На основі аналізу конкретних медіапортретів загиблих українських журналістів виявлено домінантні мотиви (відданість професії, громадянська відповідальність, сміливість, самопожертва), ключові наративи (боротьби, правди, національної єдності, пам’яті) та основні функції медіапортретів – інформативну, аксіологічну,

меморіальну й консолідаційну. Доведено, що медіапортрети загиблих журналістів є важливим інструментом формування національної пам’яті та складником сучасної української меморіальної культури в умовах російсько-української війни.

Ключові слова: журналіст, медіа, меморіальні проєкти, війна, професійні стандарти, журналістська етика.

SUMMARY

Title of the Master's Thesis: Media Portraits of Journalists Who Died During the Russian-Ukrainian War.

Length of the main text: 69 pages.

Number of sources used: 88.

Purpose of the study: to develop a comprehensive understanding of Ukrainian journalists who died during the Russian-Ukrainian war through the analysis of their media portraits presented in the public information space.

The purpose of the study involves the following **objectives**:

1) to define the concept of a media portrait in the context of contemporary journalism;

2) to determine the role of the journalist as both a hero and a witness of war;

3) to analyze specific media portraits of fallen journalists;

4) to identify key motifs, narratives, and functions of media portraits in shaping national memory.

Object of the study: journalists who died during the Russian-Ukrainian war.

Subject of the study: the ways in which journalists' lives, professional paths, and acts of bravery are represented in media portraits (journalistic materials, memorial projects, interviews, reports, etc.).

Research findings: The study clarifies the concept of the media portrait as a synthetic form of contemporary journalism that combines biographical, publicistic, and memorial elements. It defines the role of the journalist in wartime as a witness, a hero, and a carrier of socially significant meanings. Based on the analysis of specific media portraits of fallen Ukrainian journalists, the research identifies dominant motifs (professional dedication, civic responsibility, courage, self-sacrifice), key narratives (struggle, truth, national unity, memory), and the main functions of media portraits—informative, axiological, memorial, and consolidating.

It has been demonstrated that media portraits of fallen journalists serve as an important instrument in shaping national memory and constitute a significant component of contemporary Ukrainian memorial culture in the context of the Russian-Ukrainian war.

Keywords: journalist, media, memorial projects, war, professional standards, journalistic ethics.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: журналістики
Кафедра: журналістики
Рівень вищої освіти: магістр
Спеціальність: 061 журналістика
Освітня програма: 061 журналістика

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Чернявська Л.В.
«_____»_____2025 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА СТУДЕНТЦІ

Прокопчук Софії Павлівни

1. Тема роботи: «Медіапортрети журналістів, що загинули в період російсько-української війни» (Media Portraits of Journalists Who Died During the Russian-Ukrainian War)
керівник роботи: Тернова Алла Іллівна, к. філол. н., доцент, затверджені наказом ЗНУ від «12» березня 2025 року № 378-с.
2. Строк подання студентом роботи (проєкту): 31.01.2026 р.
3. Вихідні дані до роботи: наукові положення журналістики, які розглядали Бабенко О., Балалаєва О. Ю., Барсукова О., Борук В., Голобородько О., Гончаренко А., Дмитро Д., Кузьменко Л., Кущ Л., Лукашевська А., Левін М., Наумова Л. М., Загурна Т. С., Прищепа Я., Циніцкий А. та роботи з дослідження конфліктно-чутливої журналістики Бетц М., Казанжи З., Кузьменко Л., Кущ Л., Погорелова О., Штурхецький С. та інших.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) розкрити поняття медіапортрету в контексті сучасної журналістики; 2) визначити роль журналіста як героя і свідка війни; 3) проаналізувати конкретні

медіапортрети загиблих журналістів; 4) виявити ключові мотиви, наративи та функції медіапортретів у формуванні національної пам’яті.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Завдання видав/ отримав Підпис, дата	
Вступ	Тернова А.І., доц.	01.04.2025	01.04.2025
Розділ 1	Тернова А.І., доц.	20.07.2025	20.07.2025
Розділ 2	Тернова А.І., доц.	19.10.2025	19.10.2025
Розділ 3	Тернова А.І., доц.	15.12.2025	15.12.2025
Висновки	Тернова А.І., доц.	28.01.2026	28.01.2026

6. Дата видачі завдання 19.03.2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узгодити тему та скласти графік виконання роботи	20.03.2025	Виконано
2.	Визначити мету і завдання, написати вступ і зміст	01.04.2025	Виконано
3.	Підібрати і опрацювати наукову літературу, визначити емпіричні джерела дослідження	15.06.2025	Виконано
4.	Написати теоретичні частини роботи	20.10.2025	Виконано
5.	Провести аналіз та написати практичну частину дослідження	15.12.2025	Виконано
6.	Пройти попередні захисти на кафедрі та усунути зауваження	15.01.2026	Виконано
7.	Сформулювати висновки	28.01.2026	Виконано
8	Перевірка роботи на плагіат, проходження процедури нормоконтролю	30.01.2026	Виконано
9	Рецензування роботи та захист	Лютий 2026	Виконано

Студент _____ С. П. Прокопчук

Керівник роботи _____ А. І. Тернова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Н. В. Романюк

ВСТУП

З початком повномасштабного вторгнення Росії на територію України у 2022 році професія журналіста набула нових вимірів – від фіксації історичних подій до участі в обороні держави як в інформаційному, так і в буквальному сенсі. Українські журналісти стали свідками війни, її літописцями, а іноді – й безпосередніми її учасниками. Частина з них заплатила найвищу ціну – життя – аби світ почув правду про агресію проти України.

Висвітлення подій, процесів під час війни є не просто буденністю, а тою необхідною ланкою між цивільними та військовими, між сьогоденням та майбутнім. Роль журналістів під час збройних конфліктів не оцінена. Адже попри небезпеки, ризики для життя, журналіст документує злочини війни.

Часто під час збройної агресії країна несе втрати як військових, так і цивільних. І на жаль, журналісти також потрапляють у цю статистику жертв війни. Наше завдання, як сучасників зберегти пам'ять про загиблих, продовжувати їхню боротьбу, виносити результати їхньої діяльності на світовий рівень.

Медіапортрет, як синтез різних жанрів журналістики стає важливим явищем у цифрову епоху, сприяючи популяризації культурної спадщини та дослідженні сучасників історичних процесів. Попри зростаючу актуальність медіапортретів, у журналістиці вони є недостатньо дослідженими. Їхній потенціал як культурного і меморіалізаційного феномену потребує комплекснішого аналізу, зокрема щодо того, як медіапортрети формують уявлення про діячів медіа та впливають на їхнє сприйняття. Важлива їхня роль полягає у здатності переосмислювати культурно-історичні факти, створюючи нові образи та сенси сформовані за допомогою дослідження конкретних медіа образів.

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю збереження пам’яті про загиблих журналістів як про героїв інформаційного фронту. У часи, коли війна точиться не лише за території, а й за свідомість, медіапортрети

журналістів, що полягли в боротьбі, стають важливим елементом культурної пам’яті та формування національної ідентичності. Ці портрети — не просто біографії, це історії відваги, професійної честі й любові до своєї країни. Це не переписування загальновідомих фактів, подій, а відтворення історії крізь призму долі однієї людини.

Метою дослідження є створення комплексного уявлення про журналістів, які загинули під час українсько-російської війни, шляхом аналізу їхніх медіапортретів, представлених у публічному інформаційному просторі.

Для досягнення мети необхідно виконати такі *завдання*:

– розкрити поняття медіапортрету в контексті сучасної журналістики;

– визначити роль журналіста як героя і свідка війни;

– проаналізувати конкретні медіапортрети загиблих журналістів;

– виявити ключові мотиви, наративи та функції медіапортретів у формуванні національної пам’яті.

Об’єкт дослідження – журналісти, які загинули під час українсько-російської війни.

Предмет дослідження – способи репрезентації їхнього життя, професійного шляху й подвигу в медіапортретах (журналістських матеріалах, меморіальних проєктах, інтерв’ю, репортажах тощо).

Методи дослідження. У дослідженні медіапортретів журналістів, що загинули в період російсько-української війни, застосовано комплекс взаємодоповнювальних методів. Завдання яких систематизовано та цілісно проаналізувати подання образів журналістів в медіа. Основним є *контент-аналіз*, який дозволяє системно проаналізувати публікації у друкованих та онлайн-ЗМІ, телевізійні сюжети й матеріали в соціальних мережах з метою виявлення тематичних акцентів, ключових характеристик образу журналіста, домінантної тональності та частотності певних смислових маркерів. Це дає змогу структурувати масив емпіричного матеріалу й визначити типові риси формування медіапортретів.

Метод біографічної реконструкції використовується для відтворення життєвого й професійного шляху журналістів на основі відкритих джерел, інтерв'ю та архівних матеріалів. Він сприяє глибшому розумінню особистісного та професійного контексту, у якому формувався їхній публічний образ, а також дозволяє співвіднести реальні факти біографії з медійною репрезентацією.

Дискурс-аналіз дає можливість дослідити мовні стратегії, риторичні прийоми та ціннісні установки, через які конструюється образ журналіста в умовах війни, а також виявити ідеологічні та соціокультурні смисли, закладені в текстах. *Наративний аналіз* спрямований на вивчення структури оповіді, сюжетних моделей і повторюваних мотивів, завдяки чому простежується, як індивідуальні історії інтегруються в ширший суспільний і національний контекст. Порівняльний метод використовується для зіставлення медіапортретів різних журналістів і способів їх репрезентації в різних типах медіа, що дозволяє виявити спільні тенденції та специфічні особливості формування образу.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в тому, що в дослідженні *вперше*:

– розглянуто поняття «медіапортрет» як синтез жанрів у журналістиці;

– з'ясовано функції та наративи, які формують медіапортети.

вдосконалено:

– специфіку конструювання медіапортретів журналістів в умовах воєнного часу:

– домінантні моделі репрезентації таких медіаматеріалів.

Набуло подальшого розвитку:

– систематизація та інтерпретація медіапортретів загиблих журналістів як феномену сучасної української журналістики й меморіальної культури в умовах російсько-української війни.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у викладанні курсів з журналістики, медіаетики, сучасної історії України, а також у створенні тематичних меморіальних проєктів та документальних ініціатив.

Структура та обсяг дослідження. Структура кваліфікаційної роботи магістра, визначена логікою викладу матеріалу та його обсягом, складається зі вступу, трьох розділів, де кожен з розділів містить 2 підрозділи; висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг основного матеріалу роботи становить 69 сторінок. Список використаних джерел включає 88 найменувань.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІАПОРТРЕТУ

1.1. Медіапортрет у системі сучасних медіа: жанрові особливості, функції та збереження історичної пам'яті

Видатні діячі, що сформували історію та культуру України, є важливою складовою національної, етнічної самобутності. Саме тому знання про представників історії та культури вкладають в голови майбутніх поколінь ще з малку. Адже важливо знати своє минуле, історію аби не повторити певних помилок в майбутньому, а також понести славетні вчинки певних людей крізь роки. Особливо гостро питання знання про сучасних активістів та громадських діячів постає в часи сучасної російсько-української війни, коли наша борьба формується не лише навколо територій, а за мову, цінності, культуру та власну історію. Питання подання видатних українців в медіапросторі є вкрай важливим, адже це формує суспільну думку про них та певний образ.

У процесі дослідження цієї теми було виявлено проблему – відсутність чіткого поняття терміну «медіапортрет». Журналістика розвивається разом зі змінами у технологіях та медіасередовищі, піддається активному впливу соціальних мереж. І виникає завдання не лише писати журналістські тексти, за давно вигаданими жанрами та критеріями, але й проводити дослідження пов'язані, як з розвитком медіа так і з роботою самих журналістів.

У сучасному світі, в період збройних конфліктів, триває й своєрідна інформаційна війна. За допомогою засобів масової комунікації інформація швидко знаходить своїх адресатів, розпалює ворожнечу між людьми й впливає на судження. В наш час, медіа стали як благословенням, так і водночас прокляттям. У період активного розвитку технологій та зростання впливу соцмереж варто навчитися відрізняти правду, від ідей та інформації, які нам намагаються нав'язати певні інтерпретації в голови. Все частіше ми бачимо розвиток різних подкастів, платформ, інтерв'ю, через які ми дізнаємося про

певних особистостей. І важливе завдання не просто сприймати інформацію про цих людей, а вміти структуровано аналізувати різні форми подання цих даних та складати своєрідний цілісний образ особистості. Саме тому медіапортрет відіграє важливу роль в аналізі сучасних медіа.

На сучасну арену подачі інформації на противагу друкованим виданням все частіше виходять соціальні-мережі, інтерактивні платформи та інші інтернет ресурси. Сучасні засоби масової комунікації відіграють ключову роль у формуванні політичної свідомості, надаючи людям можливість краще зрозуміти своє місце в політичному просторі [52, с. 40]. Завдяки агентуризації, фрагментації інформації, когнітивній інфільтрації та іншим технологіям, медіа здатні не лише транслювати певні політичні ідеї, а й активно модифікувати суспільні наративи, створюючи нові соціальні реалії [41, с. 37].

Термін «медіапортрет» на перший погляд може здатися якимось жанром журналістики чи літератури. Адже здається логічним, якщо, наприклад, є біографічний портрет, то чому не може бути медіапортрету. Але в ході досліджень та заглиблень у світ, як медіа та загалом журналістики, все стає зрозумілим.

Медіапортрет – не журналістський жанр**,** а аналітичне поняття з медіадосліджень**.** Журналіст створює тексти, а дослідник аналізує все написане та відзняте в контексті якогось дослідження. Журналістський портрет – це одна стаття про людину, а медіапортрет – це зліпок інтерв'ю, досліджень новин**,** некрологів, соціальних мереж**,** коментарів тощо. Медіапортрет існує лише в межах певного аналізу**.** Тому медіапортрет у даному дослідженні розглядається не як журналістський жанр, а як аналітична модель, що використовується для узагальнення способів репрезентації особи в медіапросторі.

На даний час, робити висновки про якусь конкретну особу не можна покладаючись лише на якийсь один факт з її життя. Для цього ми повинні знати хоча б щось цінне про цю людину, а загалом і те, як її сприймають в оточенні і як вона саме себе несе в суспільстві. Тоді вже з цієї зібраної інформації може скластися якась певна думка про людину, її соціальний портрет.

Особливо це стосується особи в контексті її подання в медіа світі. Робити висновки про певного, наприклад, діяча культури з одного його інтерв'ю чи допису про нього – не правильно. Щоб скласти цілісний образ ми повинні комплексно дослідити його подання в ЗМІ. Під час війни засоби масової інформації стали тією ниткою, яка об'єднала нас усіх. Саме про нових героїв сучасності, з яких беремо приклад та захоплюємося ми дізнаємося з медіа. І завдяки аналізу різних видів подання інформації ми формуємо загальну картинку про діячів теперішнього часу.

Сучасні медіа засновуються на демонстрації концентрованих образів харизматичних героїв, які, завдяки своїй медійності, стають лідерами думок й фаворитами масового глядача, часто-густо впливаючи на його світогляд, спонукаючи наслідувати власним цінностям та способу самовираження. Проте медійні образи харизматиків не завжди відповідають їх справжній особистості, в результаті чого вводять у оману своїх прихильників, демонструючи вигідний для їх популярності образ та сповідуючи певні цінності [32, с. 57].

Термін «медіапортрет» запозичує окремі риси з традиційних журналістських жанрів, але трансформує їх у специфічну медійну форму. Беручи до прикладу нарис, що відноситься до публіцистики художньо-документальної. Його завдання полягає в тому, щоб інформувати про будь-що читача, зображати і роз'яснювати значні й цікаві явища дійсності [12, с. 42]. У цьому контексті, наприклад, портретний нарис дає деталі біографії та конкретні факти про особистість, тоді як медіапортрет конструює загальний образ людини у медійному просторі, підкреслюючи ті риси, що формують унікальне сприйняття її аудиторією. Такий підхід дозволяє зрозуміти, як медіа формують суспільне уявлення про героїв і як ці образи можуть слугувати як приклад для наслідування, так і інструментом маніпуляції. В умовах цифрових медіа та війни медіапортрет набуває особливої ваги, оскільки він не лише інформує, а й формує колективну пам'ять та ціннісні орієнтири суспільства.

Медіапортрет не входить до системи журналістських жанрів, проте поєднує риси кількох із них, що зумовлено комплексним характером його

формування. Попри відсутність чіткої жанрової категорії, медіапортрет активно використовується в сучасному медіапросторі та дедалі частіше залучається до наукових і прикладних досліджень.

Жанри журналістики мають свою внутрішню логіку розвитку, пов'язану з освоєнням журналістикою нових проблем, із розширенням сфери її інтересів. Журналістськиӣ жанр — це елемент метамови інтегрованих соціальних комунікаціӣ або сучасниӣ код, за допомогою якого масову інформацію шифрують ЗМІ і дешифрує аудиторія [50, с. 346].

Можна сказати, що медіапортрет містить риси таких жанрів, як: нарис, інтерв'ю, аналітична стаття, некролог. Попри це, медіапортрет не дорівнює жодному з цих жанрів, а лише поєднує їх. Інформаційна цінність медіапортрету полягає в зібранні, зберіганні та передачі певних даних досягнутих аналізом медіапростору.

У своєму дослідженні я виділила кілька функцій, які закладено в медіапортреті. Обов'язкові функції: інформаційна, аналітична, комунікативна, меморіальна, ціннісна, інтерпретаційна. Інформаційна функція дозволяє дізнатися про певні події, факти, біографію особистості, її основна мета подати інформацію навколо якої вибудовується комплексний аналіз. Комунікативна – допомагає відстежити процес передачі певних думок, ідей та соціальну взаємодію. Важлива роль медіапортретів передача культурного та історичного досвіду через життєвий та професійний шлях певної особистості. І саме це закладено в комунікативну та ціннісну функції. В процесі створення медіапортрету важливе місце посідає інтерпретаційна функція, яка допомагає розкрити сенс, тлумачити події передані журналістом в різних джерелах. Визначальне місце посідає меморіальна функція. Основне завдання якої – зафіксувати історичні події так, як їх бачить певна людина та передати ці дані наступним поколінням.

Функції медіапортрету тісно пов'язані з його значенням, серед основних можна виділити: розвиток нових жанрів аналітичної журналістики; формування інформаційного суспільства (сприяє розвитку освіти та культури); збереження

культурної спадщини (медіапортрети допомагають відтворити історичні факти з точки зору та діяльності певної людини).

Сукупність зазначених функцій забезпечує багатовимірність медіапортрету та його вплив на формування громадської думки й колективної пам’яті.

Як писала Ліна Костенко: «Кожному поколінню сняться свої кошмари». [37]. Перед кожним нашим поколінням, перед предками та нащадками стоїть своє важливе завдання. Можна навіть сказати той тягар історії, який ми повинні пронести з мужністю та гордістю, передаючи наступникам. На жаль, на нашу націю, як і вже неодноразово припадає ноша війни. Історія складається не лише з дат та подій, а й з людських доль.

На початку повномасштабного вторгнення на каналі одного українського політичного діяча, військовослужбовця Юрія Гудименка я прочитала пост, який запав мені в душу: «Ніхто з нас не повернеться з цієї війни. Навіть ті, хто повернеться. Всі ми – хто воював, хто волонтерив, хто давав гроші на армію, всі українці взагалі – всі ми залишимось на цій війні назавжди… Всі ми будемо нести в собі війну до самої смерті…» [11]. Ці слова відображають не лише емоційний стан перших місяців вторгнення, а й усвідомлення того, що війна змінює людину незворотно — незалежно від того, чи вона перебувала на фронті, волонтерила чи підтримувала армію в тилу.

Справді, сьогодні можна спостерегти символічну тяглість поколінь: діти, які у 2014 році малювали листівки для військових, у 2022-му самі стали воїнами. Таким чином, війна перестає бути лише історичною подією — вона стає частиною особистої та колективної пам’яті, що формує світогляд, досвід і самоідентифікацію цілих поколінь. Її вплив виходить за межі конкретного часу, залишаючи глибокий слід у суспільній свідомості та приватних біографіях.

«Ми бачили і пережили те, що не бачила і не переживала жодна нація в світі за останні пів століття. Ми бачили геноцид свого народу… Ніхто з нас не повернеться з цієї війни, навіть ті, хто повернеться. І водночас ми повернемось всі, навіть ті, хто не повернеться ніколи. На честь і в пам‘ять про них ми

відбудуємо наші міста. Висадимо нові ліси. Очистимо водойми від трупів ворогів і згорілої техніки. Заради тих, хто не повернувся, заради мертвих, і живих, і ще ненароджених, заради самих себе ми побудуємо найкращу країну в світі...» [11]. Як на мене, наша основна мета зараз і після перемоги – це зберегти пам'ять про наших героїв, аби їхня боротьба та вклад у нашу незалежність не були марними. Наша мета, як сучасників висвітлювати нашу боротьбу та її учасників для подальшого збереження об'єктивної історії та передачі наступним поколінням.

Відомо, що під "історичною пам'яттю" розуміють здатність людського розуму зберігати індивідуальний і колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на підставі цього досвіду уявлення про історію як таку та своє місце в ній. Фактично історична пам'ять – це наявна інформація для соціальної ідентифікації особистості й спільноти [23, с. 156].

Знання, засновані на історичній пам'яті, за висловом М. Хальбвакса, є за визначенням міфічними, деформованими, однобічними, неповними й анахронічними. Цей визначний дослідник пам'яті писав: «Люди, котрі б від пам'яті вимагали тільки пояснення їх безпосередньої діяльності й для яких не існувала би чиста і проста приємність пригадування минулого.., не мали би навіть найменшого відчуття суспільної тяглості. Ось чому суспільство не тільки час від часу змушує людей відтворювати в думці події з їх попереднього життя, але також і поправляти, перекроювати і доповнювати їх» [23, с.158].

Збереження історичної правди особливо важливе у воєнних конфліктах та кризових ситуаціях, адже допомагає передати та закласти певні сенси в майбутній розвиток. Також велику роль відіграє вплив історії на настрої у суспільстві. Наприклад, наші знання про звитяжну боротьбу козаків чи представників «Розстріляного відродження» допомагають нам взяти приклад, захоплюватися та продовжувати ту війну, яка триває вже століттями. Збереження історичної правди може дорівнювати фразі – «Ніщо не забуте, ніхто не забутий».

Медіапортрет відіграє важливу роль у формуванні національної пам'яті та збереженні історичних фактів. Кожен медіапортрет – це не лише сухі факти про життя людини, а й також в певній мірі душа, прагнення, мрії, запал у серці тої

людини, про яку він розповідає. Попри це у формуванні, написанні медіапортрету важливо все: місце народження людини, освіта, оточення, мрії та навіть страхи. Адже мала батьківщина відіграє важливу роль у становленні особистості, дитинство закладає перші штрихи душі, освіта та оточення формують світобачення людини, а, наприклад, страхи та мрії призводять до певних рішень, які можуть бути визначними для конкретного індивіда, а той й для цієї країни. Нашу пам'ять повинні формувати не лише історичні факти, а й емоції, переживання, які були в цей момент.

Через медіапортрет війна постає не абстрактною, а персоналізованою. Кожен журналіст стає свідком важливих історичних подій. Саме завдяки аналізу медіапортрету ми можемо простежити індивідуальний досвід особистості та віднайти у цьому щось близьке нам.

Оскільки під час збройних конфліктів триває й інформаційна війна підвищується ризик потрапити на пропаганду та маніпуляції в інтернеті. Варто пам’ятати: у соціальних мережах інформація публікується без належної перевірки, а в гонитві за популярністю й увагою аудиторії автори часто перебільшують. Відповідно новина набуває або сенсаційного характеру, або маніпулює емоціями чи фактами. У соцмережах будь-хто може стати «автором новин», публікувати та поширювати як правдиві, так і фейкові матеріали [69]. Тому основна наша мета під час війни не лише вміти надавати допомогу за алгоритм march, але й відрізняти фейки від правди. Через активне використання, зокрема, штучного інтелекту події часто стають об’єктом маніпуляцій. Таким чином, вміння цілісно проаналізувати певну особистість дозволяє нам скласти вірний медіаобраз людини.

Створюючи медіапортрети ми повинні враховувати кілька факторів, які впливають на достовірність. Найперше – це вибір джерел та перевірка інформації. Це повинні бути офіційні дані: власні Instagram сторінки журналістів, а не фан-акаунти, достовірні інтерв’ю, свідчення колег чи рідних. Також дані про кожну особистість можуть бути в різних джерелах відтворені з різною тональністю. Саме тому важливо не акцентувати уваги на чомусь одному,

а вміти аналізувати різні матеріали. Відбір правдивих фактів та перевірка різної інформації дозволяє створити якісний медіапортрет.

Документальна журналістика є одним із ключових напрямів сучасної професійної журналістської діяльності, спрямованим на фіксацію, аналіз і публічне представлення реальних подій, явищ і процесів суспільного життя [14 с. 29].

Медіапортрети формують сприйняття історичних подій через образи конкретних журналістів. Та попри це існує нерозривний зв'язок між особистою історією журналіста та загалом історіями життя кожного з нас. Адже війна – це біда для всіх і у багатьох подіях, тривогах, рисах ми кожен можемо впізнати себе. Тому медіапортрети відіграють важливу роль у розвитку колективної пам’яті.

Показуючи важливі події крізь призму історії певної людини створюється ефект залученості кожного з нас до цього процесу. Кожна людина сприймає конкретні події по своєму, трактуючи їх та передаючи з огляду на власне життя та цінності. Завдяки медіапортретам історична правда подається з різних ракурсів її сприйняття. І це допомагає не лише відтворити дані епізоди нашого дієпис, але й побачити різні історії та думки.

Резюмуючи викладене, можна зазначити, що попри відсутні чіткі межі для позначення терміну «медіапортрет» він відіграє важливу роль у збереженні історичної правди та поданні інформації через світогляд певних діячів того часу. Не маючи чіткого визначення у журналістиці медіапортрет є певним кінцевим підсумком дослідження особистості крізь призму медіапростору. Поєднуючи в собі різні функції та співпрацюючи в тандемі з різними жанрами, вони стають інструментом колективної пам’яті та формують образ журналіста не лише як представника певної професії, а як свідомого громадянина та свідка, або й учасника війни.

1.2. Методологічні підходи до аналізу особистостей у журналістиці

Дослідження медіаобразу вимагає комплексного підходу, що включає аналіз біографічних, соціологічних та культурологічних аспектів. У журналістському аналізі особистості доцільно розглядати її не лише як індивіда, а як цілісний медіаобраз, який створюється на основі різних інструментів: інтерв'ю, соціальних мереж, цитування, коментарів. В сучасному світі дуже часто образ, який висвітлює людина самостійно, або як її транслюють інші може відрізнятися від реальної людини. Тому комплексний підхід до аналізу особистості дуже важливий.

Зазвичай найперше звідки ми дізнаємося про людину – це сфера її діяльності. Наприклад, цікавлячись музикою ми знаємо про сучасних виконавців, політикою – про політичних діячів, тощо. Частота згадувань цієї особистості впливає на її впізнаваність та загалом на її можливості впливу щодо інших. Це може свідчити про її авторитет серед інших. Теми, які транслює ця особа можуть говорити про її сферу діяльності. Також важливу роль відіграє тональність, в якій цю особистість транслюють. Як кажуть, негативна тональність також сприяє зростанню медійної впізнаваності. Тому часто в сучасному світі ми можемо помітити тенденцію, що до діячів, яких представленому в негативному або критичному контексті, уваги більше. Тому іноді негативний контент переважає позитивному та важливому.

Аналізуючи особистостей у медіапросторі ми можемо використати метод контент-аналізу. Аналіз контенту – це якісно-кількісний метод вивчення інформації, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у квантифікаційному обробленні з подальшою інтерпретацією результатів [60, с. 219].

Застосування методів контент-аналізу дозволяє визначити ключові теми та мотиви, які презентують дану особистість в медіа. Фокусуючись на порівняльному аналізі різних медіа ресурсів, можна простежити еволюцію

характеристики журналіста іншими, зміну тем та мотивів його професійної спрямованості.

Аби чіткіше скласти медіа образ певної особистості потрібно проаналізувати значну частину медіапростору. В своєму дослідженні я використовувала аналіз соцмереж журналістів, їхніх прижиттєвих інтерв'ю, згадок про них інших діячів, як після їхньої загибелі так як і до. Все це допомагало скласти чітке уявлення про людину, її цінності, сферу діяльності, досягнення тощо. Цей метод дуже важливий в подібних дослідженнях, адже базується на аналізі протиставлень різного роду медіа контенту.

Біографічний метод передбачає дослідження подій на основі свідчень очевидця (очевидців). Нині для біографічних досліджень стає характерним розуміння біографічного матеріалу як соціального феномену. Біографії аналізуються з погляду розуміючої соціології та соціальної дії (історія життя як спосіб орієнтації у світі буденності) із залученням герменевтичних підходів. У журналістикознавстві біографічний метод використовують для збирання свідчень, спостережень і спогадів очевидців історичних подій, сімейно-історичних документів (листів, щоденників, сімейних записів, фото тощо) [57, с. 11-12]. Життя кожної людини нерозривно пов'язане з іншими людьми, а політичні, культурні, суспільні події впливають на неї. Вивчаючи біографічні дані певної особи ми можемо окреслити її зв'язки з іншими, її сприйняття певних подій та їхній вплив на неї. Використовуючи цей метод можна простежити сприйняття деяких подій особистістю та скласти загальне уявлення про це. Проте варто зауважити, що користуючись даним методом важливо об'єктивно оцінювати люлей та події.

Наступний метод, якому є місце в цьому дослідженні – це метод дискурс-аналізу. Метод ДА – синергетичний та комплексний і вимагає розкриття прагматичних чинників та складних когнітивних репрезентацій і стратегій, використаних у створенні та сприйнятті тексту. Він слугує інструментом вивчення того, як дискурс формує реальність та як її інтерпретують люди [64, с. 105]. І. Бехта зазначає, що ДА передбачає два головні напрямки аналізу

дискурсу – від автора (дослідження формування задуму і творення тексту, моделювання процесів побудови (породження) дискурсу) – модель творення дискурсу і від читача (аналіз сприйняття тексту і його задуму адресатом, моделювання процесів розуміння дискурсу) – модель інтерпретації дискурсу [4, с. 4].

Метод ДА спрямований передовсім на спробу зрозуміти контекст, ідеологічне підґрунтя тексту, прочитати його між рядків, з'ясувавши при цьому задум тексту, ідеї та уявлення, інтенції адресанта, які, у свою чергу, сприяють формуванню реальності для адресата, який сприймає її такою, якою її подає адресант [64, с. 106].

Дискурс-аналіз дозволяє виявити, які смисли домінують у медіапортреті особистості. Використавши цей метод у дослідження ми можемо подивитися на подану інформацію, як журналіст та як читач і проаналізувати її.

Наративний підхід виходить з припущення, що описова, або оповідальна форма – і усна, і письмова – складає фундаментальну психологічну, лінгвістичну, культурологічну і філософську основу спроб людини прийти до згоди з природою й умовами існування. За допомогою наративу ми організовуємо свою пам'ять, наміри, життєві історії, ідеї нашої "самості" або "персональної ідентичності".

Наратив (narrative – "сюжет", "розповідь") являє собою специфічний дискурс, текст, що послідовно розгортається в часі, просторі і взаємодії з іншими персонажами. Найголовніший наратив для кожної людини – це історія її життя. Саме завдяки їй вона не тільки моделює реальний світ, але і впливає на унікальність і неповторність власного буття [45, с. 32].

У межах аналізу медіапортретів загиблих журналістів, наративний підхід дає можливість розшифровувати та пояснювати суть діяльності журналіста, його життєвий досвід, передбачає оцінку впливу особистості на інших. Як зазначено у статті С. Нестерук: «Розширити модель наративного підходу допомагає дослідник К. Ріссман, який пропонує акцентувати увагу на тематичному аналізі, тобто увазі до того, що говориться; структурному аналізі – як ведеться розповідь,

інтеракційному аналізі – діалозі між оповідачем і слухачем; перформативному параметрі – розгляді комунікативних засобів, жестів, знаків [49, с. 147]. У випадку загиблих журналістів наратив часто трансформується з професійного у меморіальний. Таким чином, наративний аналіз допомагає глибше зрозуміти особистість про яку йдеться, актуальність тем та ідей, які транслює журналіст.

Війна, яка точиться у нас з росією стала темою обговорення не лише українців, але й цілого світу. Своєю боротьбою, цінностями, людьми ми надихаємо інші нації. Тому після 2022 року про українців заговорили всі. Ми стали не лише втіленням збройного конфлікту, але й прикладом відваги. В ході створення медіапортретів доцільно також використовувати компаративний (порівняльний) аналіз.

Російсько-українська війна, яка триває з 2014 року та набула повномасштабного характеру у 2022 році, стала серйозним викликом для журналістики. Як українські, так і англомовні медіа відреагували на неї по-різному – залежно від аудиторії, культурного контексту, політичної позиції та журналістських стандартів. Саме тому компаративний аналіз змісту, стилю та дискурсу англомовних і україномовних ЗМІ дозволяє не лише виявити лінгвістичні чи структурні відмінності, а й зрозуміти медіаповедінку, ідеологічні настанови та інформаційні стратегії обох типів джерел [71, с. 454].

Компаративний аналіз, або порівняльний метод дослідження, є універсальним інструментом для виявлення подібностей і відмінностей між різними мовними, культурними, ідеологічними або жанровими системами. У випадку дослідження масмедіа, порівняння текстів англомовних і україномовних ЗМІ дає змогу проаналізувати, яким чином одні й ті ж події (наприклад, війна в Україні) подаються у різних мовно-культурних просторах. Такий аналіз не лише дає змогу простежити відмінності у лексиці, стилі та синтаксисі, але й допомагає побачити ідеологічні рамки, в межах яких функціонують медіа [71, с. 454].

Вагомим у цьому досліджені методом може бути типологічний. Первісно типологічний метод виявився чудовим і незамінним інструментом на ниві археології, позаяк дозволяв установити співвідношення, принаймні досить

міцний взаємозв’язок між загальним, особливим та одиничним. Відтак типологічні процедури успішно застосовувалися для дослідження матеріальних пам’яток та решток минулого [75, С. 62]. В даній роботі топологічний метод дозволяє систематизувати та виявити подібні та відмінні риси між різними особистостями.

У даній роботі для аналізу особистостей у журналістиці використовуються методи контент-аналізу, дискурс-аналізу та наративного підходу, що дозволяє комплексно дослідити формування медіаобразу та його трансформацію в сучасному медіапросторі.

Таким чином, у ході дослідження встановлено, що медіапортрет не є окремим жанром журналістики. Це синтез певних жанрів, таких як біографічний нарис, аналітичний портрет, інтерв’ю, некролог, які допомагають створити цілісний аналіз медіаобразу особистості.

Медіапортрет відіграє важливу роль в дослідженні впливу журналістів на суспільство, що й підтверджують його основні функції. Також підібрані різні методи дослідження (контент-аналіз, метод дискурс-аналізу, наративний підхід) дають змогу комплексно проаналізувати медіапростір, виявити домінантні сенси, символічні установки та наративні стратегії для цілісного створення медіапортретів.

РОЗДІЛ 2
УКРАЇНСЬКІ ЖУРНАЛІСТИ ЯК УЧАСНИКИ ВІЙНИ: МЕДІЙНЕ ПОЛЕ ГЕРОЇЗМУ

Війна змінює багато речей. Міста, цінності, плани, а особливо людей. З початком повномасштабного вторгнення кожен з нас помітив в собі ті чи інші зміни. Для всіх війна стала переломним моментом. Ми навчилися не ставити довгострокових цілей, проте жити кожною хвилиною життя. Мріяти про поїздку в Крим, займаючись волонтерством та наближаючи цю подію. Планувати стати інженером та замість цього обрати захист країни. Кожен з нас щось втратив, від чогось відмовився, але водночас щось і навчився та здобув.

Як змінюється наш стиль життя з війною, наше мислення, цінності так само журналістика під час збройних конфліктів починає бути тією ниткою, яка з'єднує цивільне населення та фронт. Лінія бойового зіткнення – це не лише про куски металу, які летять в тіла військових, не лише розірвані або ні снаряди, покоцана вибухами та перерита системою окопів земля. Це про людей, які попри втому продовжують нести тягар війни, про історії їхніх життів, про те, кого і де чекають рідні, хто і про що з них мріє. Колись я почула фразу, що війна – це лише цифри та статистика. Проте ми повинні розуміти, що за цими числами живуть люди. І в першу чергу війна – це люди. Українські журналісти стали не просто представниками ще однієї професії, а й людьми, для яких їхнє поле діяльності не просто щось буденне, а їхнє покликання. Багато журналістів долучилися до Збройних сил України, багато журналістів попри обстріли, ризики та небезпеку продовжують знімати репортажі в зоні бойових дій та доносити до суспільства факти війни.

Під час збройних конфліктів на перший план виходять люди, які здатні боротися з викликами війни, транслювати спокій та надихати інших. Про супер героїв написані сотні книг, надруковані тисячі коміксів та знято купу фільмів. Для пересічних українців після початку повномасштабного вторгнення героями стали військові, працівники поліції та ДСНС, медики, волонтери. Зокрема Ірина

Костюк у праці «Міфологічний герой: походження, призначення, функції» наголошує, що за античної доби слово «герой» не пов’язували з мораллю чи етикою. Героєм міг уважатися син, породжений жінкою від бога, смертний, що якимсь чином набув ознак божественного, або людина, що має славетне походження. З перших днів повномасштабного вторгнення українці чекали на підтримку світу, підтримку тих самих умовних Месників чи Ліги справедливості, проте швидко зрозуміли, що Ліга справедливості – це і є вони. Реалії сучасної війни показали, що герой – не один обраний персонаж, що протистоїть і внутрішнім, і зовнішнім конфліктам. Це не умовний супермен, який з’являється в небі під час тривожної хвилини чи реальної небезпеки [74].

2.1. Роль та етичні виклики роботи журналістів на фронті

Збройні конфлікти, стихійні лиха, високий рівень злочинності у світі стали для нас звичним середовищем. За статистикою у світі триває понад 50 воєн. У зв’язку з розвитком технологій, створенням нових видів озброєння сучасні війни мають зовсім інший рівень та вигляд. У вирі всіх цих подій професія журналіста залишається затребуваною та впливовою. Адже як нам відомо поруч зі збройною війною триває інформаційна війна, яка має великий вплив на всі верстви населення.

Як писав український вчений І. Л. Михайлин: «Професія журналіста приваблює можливістю доносити до людей правду, примножувати в світі добро, боротися за справедливість. У здійсненні цих завдань полягає реалізація безпосередніх функцій журналістики» [44, с. 9].

Роль журналіста в умовах збройного конфлікту неоціненна. Згадалися також слова з поезії Ольги Калини: «Коли гримлять гармати, То музи не мовчать. Вони звучать набатом, Волають і кричать…» [31]. Якщо поринути в історію нашої нації та провести паралелі з сучасною журналістикою, то можна помітити, що навіть починаючи від Київської Русі існували люди, які писали про тодішні

події, звичаї, війни. Саме в умовах війни слово може стати потужним інструментом, в залежності від того в чиїх руках воно знаходиться.

Професійний розвиток журналіста в сучасному світі є безперервним процесом, що потребує адаптації до змін у медіасфері, а також до соціальних викликів. Журналістка Ірина Сампан у матеріалі «Журналісти і зброя несумісні. Тоді як себе захистити?» для «Детектор медіа» навела кілька варіантів того, як можна хоча б трохи убезпечити журналіста на війні: «Також саме під час і після війни в Іраку репортери поширили практику наймати озброєних охоронців для себе, автівок і дорогої техніки. Але будьмо відвертими: якщо український репортер приїде в зону бойових дій із парою бодігардів, сміху буде на весь Донбас і далі. Та про герозм і безстрашність українських журналістів на війні треба писати окрему роботу. Проте світова практика використання приватної охорони для репортерів є, і не завжди вона позитивна» [58]. З огляду на динамічність інформаційного та політичного середовищ, представники медіа повинні постійно вдосконалювати свої знання та навички, зберігаючи водночас етичні стандарти професії.

Основне завдання журналіста, яке постає сьогодні не просто передати інформацію, а впливати на суспільні настрої. Журналіст повинен бути не просто посередником між громадянами та новиною, але й створювати «ефект присутності» під час подання інформації. На даний час, працівники медіа повинні вміти все та навіть більше, ставати відео операторами, фотографами, сценаристами, редакторами. Простіше кажучи, активувати усі свої професійні навички та вміти вміло їх використати у потрібний час.

Важливу роль під час війни відіграють воєнні журналісти. Адже саме вони є тією проміжною ланкою між цивільними та військовими. Їхнє завдання – правдиво передавати інформацію з фронту. Як казав воєнний журналіст і головний редактор видання «Цензор.НЕТ» Юрій Бутусов: «У мене велика кількість друзів-військових, які кажуть, що журналістика так само важлива, як фронт… Журналістика, яка викриває корупцію та злочини проти життя громадян

і захищає справедливість, гостро потрібна на війні, і добре, що журналісти можуть працювати» [9].

Військовий журналіст XXI століття повинен володіти навиками спілкування з військовослужбовцями – діючими і демобілізованими. Має оперативно орієнтуватися у актуальній ситуації на передовій, володіти знаннями про події, які відбуваються у світі, щоб мати цілісне уявлення про геополітичний стан. Не варто виключати також спортивну статуру такого медійника, високу витривалість стресостійкість, вміння надавати першу медичну допомогу, не губитися у непередбачуваних ситуаціях. Водночас журналіст на передовій однозначно повинен бути і телевізійником. З допомогою камери, а може і стримінг-обладнання журналіст здатний оперативно зафіксувати побачене, і створити своєрідний «літопис подій». [3, с. 13].

Журналіст на війні зазвичай виступає в ролі розвідника, фіксуючи злочини, передаючи фото і відеоматеріали, інколи порушуючи навіть етичні стандарти, показуючи жахливі руйнування, обличчя полонених або трупи загиблих. Журналістика війни фіксує документальні свідчення, передає емоції і дух подій, транслюючи часово-просторові події, образи і мову [25, с. 74].

Згадаймо, всім нам відомий фільм «20 дній у Маріуполі», про облогу міста російськими військами в лютому-березні 2022, який не просто приніс Україні перший «Оскар», а показав істинні наміри росії, боротьбу нашої держави та цінну роботу журналістів. Як сказав Мстислав Чернов «Я хотів би, щоб цього фільму не було», виголошена на врученні «Оскара», стала знаковою для розуміння ціни, яку платить Україна за визнання її культури у світі [15].

Під час війни журналістська діяльність поєднує інформативну та ціннісну функції. Адже завдяки роботі журналістів у нас формується уявлення про героїв сьогодення. Репрезентація особистостей у воєнний час набуває особливої етичної та символічної ваги.

В умовах збройного конфлікту журналіст постає перед проблемою між необхідністю правдивого інформування та ризиком перетворення медіатекстів на інструмент пропаганди. Починаючи з 2014 року, а особливо після 2022-го,

українські журналісти дедалі частіше виконують роль не лише інформаторів, а й комунікаторів, що впливають на громадську думку, формують наративи опору, документують злочини та виконують просвітницьку місію. Водночас – як свідчить практика – вони стають уразливими до маніпуляцій: їхні повідомлення можуть використовуватися як для мобілізації суспільства, так і для ескалації конфлікту [21, с. 8].

Зона бойових дій – це не лише місце, де триває війна між людьми, там також триває боротьба інтересів. Тому одне з основних завдань журналіста – це дотримуватися як журналістських стандартів, так і власних цінностей.

Журналістська етика — це сукупність принципів, які встановлюють рамки професійної поведінки, орієнтуючи журналістів на правду, чесність, повагу до людської гідності та нейтральність у подачі інформації. Проте у складних і непередбачуваних умовах війни, коли на перше місце часто виходять інтереси національної безпеки та протидія інформаційним атакам, ці принципи можуть зазнавати значного випробування. Іноді журналісти, свідомо чи несвідомо, можуть відходити від класичних етичних норм, обираючи публікацію, яка підтримує національну ідею або відповідає інтересам держави. Це породжує серйозні дилеми, які вимагають уважного аналізу та осмислення.

Збройні конфлікти змінюють характер журналістської діяльності, змушуючи медіа функціонувати у надзвичайно динамічному інформаційному середовищі, де постійно присутня загроза дезінформації та пропаганди. У цей час перед журналістами постає завдання не лише об’єктивно висвітлювати події, а й забезпечувати захист суспільних інтересів, не допускаючи розповсюдження фейкових новин та маніпуляцій. Виклики етичної журналістики у воєнних умовах включають не лише питання дотримання правдивості і точності інформації, а й обов’язок захищати своїх інформаторів, дбати про безпеку героїв репортажів, а також дотримуватись принципів гідності та людяності [13, с. 4-5].

Етичні стандарти нерозривно взаємопов’язані з професійними стандартами журналістики, як влучно зазначив Андрій Куликов: «Суть професійних стандартів – правдива і вчасна інформація. Наша аудиторія

потребує саме правдивої і вчасної інформації. Інакше ми виявляємо неповагу до тих, хто залежить від нашої роботи. Правдива і вчасна інформація рятує життя. Брехня і поспіх або, навпаки, затримка повідомлення занапащають життя.» [59, с. 3].

«Жоден репортаж не вартує життя журналіста» – такими словами починаються і закінчуються будь-які тренінги з безпеки Міжнародної федерації журналістів (МФЖ), українських творчих і професійних спілок, інших організацій, котрі мають величезний досвід підготовки журналістів до роботи у «гарячих точках».

Питання дотримання стандартів етики та професійності гостро стає перед спільнотою під час будь-якого збройного конфлікту. Відповідь, яку для себе міжнародна журналістське товариство знайшло через сотні смертей і тисячі каліцтв журналістів на війні – однозначна. Дотримуватися варто, в особливий час і в особливих умовах – особливо [5, с. 38].

Одним із найважливіших аспектів роботи медіа під час війни є моральна відповідальність журналістів. Вони часто зіштовхуються з дилемою: чи достатньо просто фіксувати події, чи варто втручатися, наприклад, через гуманітарні ініціативи чи заклики до політичних змін? Це питання є особливо важливим, коли журналісти не тільки спостерігають за подіями, а й стають частиною конфлікту, інтерпретуючи або навіть змінюючи хід подій через свої репортажі [13, с. 28].

Війна – це травмуючий досвід для всіх до кого вона дотична. Висвітлюючи події пов’язані зі збройною агресією представникам медіа часто доводиться стикатися з чутливими темами, пов’язаними із загибеллю чи травмуванням. Основне завдання журналіста подавати лише перевірену інформацію щодо таких подій.

Висвітлення подій війни з великими людськими жертвами неможливе без оприлюднення фактів загибелі людей. Перш ніж надавати своїй аудиторії таку інформацію, журналісти мають сформулювати мету такого матеріалу. Неетично

повідомляти про загибель людини раніше, ніж про це дізнаються її рідні [68, с. 165].

Також важливим є дотримання етичних норм у публікації фото та відео матеріалів. Адже даний контент відноситься до чутливого.

У межах мого дослідження хочеться також зауважити, шо етика подання інформації впливає на те, яким запам’ятають журналіста. Етичні принципи впливають на відбір фактів, які включаються до медіапортрету, визначаючи межу між інформуванням і повагою до людської гідності.

Отже, в умовах збройного конфлікту журналіст постає не лише як ретранслятор фактів, а як активний учасник інформаційного протистояння, свідок історичних подій та носій суспільно значущих цінностей. Його діяльність поєднує професійну відповідальність, етичний вибір і ризик для життя, що надає журналістській праці особливої ваги в умовах війни. Етичні виклики роботи журналістів на фронті полягають у постійному балансуванні між професійними стандартами, безпекою та моральною відповідальністю перед суспільством. У воєнний час журналістська етика набуває не лише нормативного, а й гуманістичного виміру, оскільки кожне слово чи зображення може мати реальні наслідки. Саме ці етичні принципи стають основою формування медіапортретів журналістів, зокрема загиблих, визначаючи тональність, зміст і смислове наповнення їхньої репрезентації в медіапросторі. Тому постать журналіста в воєнний час потребує ґрунтовного осмислення в межах медіадосліджень.

2.2. Державна та громадська підтримка загиблих журналістів: пам’ять у публічному просторі

Питання державної та громадської підтримки загиблих журналістів все більше набуває актуальності у сучасному суспільстві, зумовлене викликами цієї війни. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), каліцтво та загибель стали поширеними серед військових та мирного населення. Держава та суспільство відіграють ключову роль у висвітленні цих проблем.

Для України питання, пов’язані із дослідженням історичної пам’яті, на тлі війни на Сході країни з 2014 року та повномасштабного вторгнення 2022 року, стають не просто актуальними, а такими, що буквально дозволяють зберегти ідентичність українців [16, с. 40].

Внаслідок повномасштабного вторгнення багато професій було переосмислено, адже масштаби втрат, атак на Україну змінюють звичне життя. Професія журналіста під час збройних конфліктів часто змінює акцент на подання правдивої інформації пов’язаної з війною. З цим виникають і ризики, які зустрічають журналістів під час їхньої роботи**.** За верифікованими даними НСЖУ та Міжнародної федерації журналістів, серед загиблих – 21 медійник і медійниця, які виконували професійні обов’язки; 10 медійників і медійниць – цивільних жертв; 112 представників і представниць медіа, які мобілізувалися для захисту України у лавах Сил оборони України [1].

Хотілося б згадати слова мого побратима Валентина Ємбрика «Смичок», який загинув 26 лютого 2025 року захищаючи Україну «Деформована психіка, детерміноване щастя – це найнижча ціна, яку на війні можна сплатити. Попри усі болі та смерті повинні далі жити, аби не згасло усіх полеглих пам’яті багаття, аби не пішли у забуття наші вічні герої, хоч цього, на превеликий жаль, ніяк не оминути. Аби добре затямили ми з тобою, що варто тепер за декількох життя жити.» (39). В кожного героя, який віддав життя за Україну за плечима були сім’ї, мрії, плани, яким не судилося здійснитися. Наше ж завдання зберегти пам'ять про них та продовжувати їхню боротьбу.

Пам'ять сильніша за смерть. В Україні День пам'яті загиблих журналістів відзначають щорічно 16 вересня – День пам’яті журналістів, встановлений у 2007 році за ініціативи Національної спілки журналістів України. Цього року минає 25 років від загибелі Георгія Гонгадзе – журналіста, чиє ім’я назавжди стало символом боротьби за свободу слова в Україні. Станом на 2025 рік, росія вбила щонайменше 130 медійників. Від 12 грудня 2025 року уряд ухвалив рішення про виплати у випадку загибелі або поранення журналістів під час виконання професійних обов’язків. Першу виплату буде здійснено батькові

журналістки Вікторії Рощиної, яка загинула в російському полоні. За словами прем’єр-міністерки України Юлії Свириденко «Для української держави це питання справедливості перед тими, хто самовіддано шукав правди, документував факти російських злочинів і втратив через це життя» [29]. За словами Свириденко, від початку повномасштабного вторгнення під час виконання службових обов’язків загинули 21 журналіст. Серед них українці та іноземці.

Щоденна хвилина мовчання о дев’ятій ранку – це не лише умовність, звичка, але й вияв поваги до полеглих. Можна сказати, що це й своєрідний крок держави до вшанування наших героїв. Зустріч полеглих, хвилина тиші, меморіали – це ті важливі речі, які потрібні рідним, знайомим загиблих та й усім нам пам’ятати, яка ціна щодня платиться за нашу свободу.

Державна та громадська підтримка загиблих журналістів повинна стати обов’язковою та запроваджуватися на державному рівні. Виплати рідним загиблих журналістів – це вже початковий етап роботи. Також можна згадати про нагороди та почесні відзнаки, які отримують журналісти за професійні заслуги. Внаслідок війни присвоєння часто посмертно.

Вагомим кроком, на мою думку, з боку громадської підтримки є проведення вечорів пам’яті про загиблих, підтримка їхніх рідних, присвоєння в честь них назв вулицям, тощо. Можна навести приклад, вшанування пам’яті Ірини Цибух. На 40 днів після загибелі журналістки її рідні та друзі організували захід «Коло пам’яті Ірини Цибух: історії про Чеку». На якому згадували її життєвий шлях, її думки та ідеї, переглядали неопубліковані інтерв'ю, співали пісні, як того заповідала сама Ірина. Також в пам'ять про сестру брат бойової медикині проводить меморіальні екскурсії: «Маю велику відповідальність та честь провести екскурсію пам'яті моєї надзвичайної сестри Ірини Цибух у Львові. Меморіальна екскурсія присвячена бойовій медикині, медійниці, менеджерці, громадській діячці Ірині Цибух, що загинула виконуючи бойове завдання на Харківському напрямку у травні. Упродовж екскурсії розкриватимемо різні грані особистості Іри через історії, будемо осмислювати її

думки та цінності, говоритимемо про способи пам'ятати, черпатимемо настанови та натхнення з її життєвого шляху та усього її нематеріального спадку. Як брат Ірі, ділитимусь особистими історіями аби краще розкрити різні сфери її неординарної особистості. Завершимо на місці поховання Ірі, де співатимемо українські пісні за її заповітом» [70].

Подібні заходи покликані вшанувати пам'ять про загиблих, згадати їхній шлях, показати приклад боротьби та допомогти рідним подолати тягар втрати.

Також можна згадати й діяльність самої Ірини. Зокрема створена громадська організація «Вшануй», яка працює над введенням в Україні загальнонаціональної хвилини мовчання щодня о 9:00.

Важливим внеском держави в підтримку загиблих журналістів є різного роду меморіали, стенди, які покликані зберегти пам'ять про внесок медійників у захист країни, а також продемонструвати приклад відваги.

Наша історія сповнена багатьох подій, які лишають свій відбиток як на національній свідомості так і на нашій території. Чимала кількість історичних подій відбувалася в певних регіонах, місцях. Наприклад, один з осередків гайдамацького руху лісове урочище поблизу тодішньої гетьманської столиці Чигирина – Холодний Яр. За словами очільника Історичного клубу «Холодний Яр» Романа Коваля: «Зараз Холодний Яр перетворився на пантеон нашої слави. За мої роки на чолі Історичного клубу «Холодний Яр» ми побудували 28 чи 29 пам’ятників у Холодному Яру, відновлені могили та інші історичні локації. В останні роки ми створили пантеон-меморіал козаків-добровольців, які загинули з 2014 року». Тепер Холодний Яр – це не тільки місце вшанування гайдамаків і повстанців УНР, але й тих, хто загинув, боронячи Україну від новітньої російської агресії [73]. Даний приклад свідчить, що меморіали, пам’ятники і т.д. можуть бути створені не лише людиною, але й самою історією. Це ж саме ми можемо сказати про Запорізьку Січ, трипільські стоянки, м. Гуляйполе, яке є пам’яттю про повстанський рух очолюваний Нестором Махном.

Меморіалізація – це процес увічнення пам’яті про минулі події, людей або ідеї через створення фізичних або віртуальних об’єктів, що стають символами

цих подій. Вона є ключовою частиною культурної та політичної ідентичності суспільств, формуючи колективну пам’ять та збереження історичної свідомості. Меморіали можуть зберігати пам’ять про трагічні події, героїчні вчинки, бути символами надії та співчуття, відображаючи політичний і культурний контекст свого часу [88, с. 82].

Для формування історичної пам’яті українцям, від часів набуття державної незалежності, потрібно було перенести колективну пам’ять у соціальну, застосовуючи наукові знання, досвід, спогади та переповідання. Таким чином, ця пам’ять становить основу самоідентифікації кожного громадянина, соціальної групи і суспільства загалом, закладаючи кістяк національної ідентичності [10, с. 51].

Меморіали існують у різноманітних формах і видах, кожен з яких відображає унікальний підхід до збереження пам’яті про події чи по-статі минулого. Традиційними формами є статуї, обеліски, меморіальні комплекси, кладовища або монументальні споруди. Наприклад, меморіал Авраму Лінкольну у Вашингтоні є класичним зразком монументальної архітектури, що увічнює пам’ять видатного діяча, символізуючи національні ідеали та цінності [88, с. 83].

Досліджуючи нашу державу можна навести приклад меморіалу пам’яті Героїв Небесної Сотні у Львові, який став першим в Україні масштабним вшануванням пам’яті Героїв Небесної Сотні. Концепція проєкту Меморіалу – це створення мінімалістичного простору, який передає дух сучасності та увіковічнює пам’ять Героїв Небесної Сотні, котрі віддали своє життя під час Революції Гідності [42]. Таким ж прикладом меморіалізації є меморіальний комплекс пам’яті жертв Голодомору в Україні, який розташований в Києві.

Важливим джерелом збереження історичної пам’яті є топоніми. Зарахування топонімів до пам’яток історії та культури свідчить, що українські смисли і символи у топономіці є важливим складником політики пам’яті. За словами, В. Лучик: «Відновлення історичних топонімів в нашій країні не лише сприятиме відновленню історичної справедливості, але й відновленню пам’яті

українського народу, яка є важливим чинником українського державотворення». [38, с. 50]. На разі в Україні досі триває процес перейменування вулиць з назв на честь російських діячів на український стиль. Наприклад, 18 січня 2024 року, вулиця Тургенєва (названа на честь російського письменника) у Деснянському районі столиці, рішенням Київської міської ради отримала нову назву – вулиця Михайла Осадчого. Нова назва запропонована на честь українського журналіста і письменника, дисидента, політичного в'язня срср, одного із засновників Української асоціації незалежної творчої інтелігенції [7]. Деякі українські вулиці, площі, провулки з початком повномасштабного вторгнення почали носити назви героїв сучасності. Даний вид увіковічнення пам’яті про діячів дуже важливий в контексті формування національної єдності та колективної пам’яті.

Упродовж останніх років можемо спостерігати збільшення кількості арт-об’єктів (мурали, графіті, стріт-арт тощо) вуличного мистецтва у місті. Вони мають різне смислове навантаження, від нейтрального і філософського до ідеологічного [79, с. 26]. Мурали постали не лише як сучасний вид мистецтва, а й як представники наративу ідентичності, пам’яті та самовираження. За допомогою цих малюнків на стінах відбувається закарбовування на площинах будинків та у пам’яті суспільства певних діячів, подій, символів. Яскравим прикладом збереження пам’яті про героя сучасності є київський мурал присвячений пам’яті загиблого героя Тараса Давидюка. Цей мурал – не просто зображення, а живий символ пам’яті, що нагадує: герої поруч, допоки ми про них говоримо та вшановуємо їхню жертву [67].

Розвиток цифрових технологій зумовив появу нових способів візуального втілення пам’яті. Серед них — віртуальні меморіали, що функціонують у соціальних мережах та на спеціалізованих онлайн-платформах. Зокрема, цифровий ресурс «Меморіал Героїв» збирає дані про полеглих захисників України та надає можливість користувачам залишати коментарі, створюючи атмосферу спільного цифрового вшанування [6, с. 8].

Сучасні технології допомагають створювати архіви пам’яті, що фіксують свідчення війни у вигляді фотографій, відео, історій очевидців та інших

документальних матеріалів. Це дає змогу не лише вшанувати пам’ять про події, а й забезпечити довготривале збереження інформації для історичних досліджень і нащадків. Цифрова меморіалізація дає змогу зберігати пам’ять у глобальному цифровому просторі навіть тоді, коли фізичні меморіали можуть бути знищені чи пошкоджені під час бойових дій [88, с. 85].

Медіапортрети відіграють свою роль у цифрових меморіалах, як носії багатовимірного образу журналіста, який зібраний з різних джерел.

В світі розвитку технологій існує безліч способів цифрової меморіалізації: вебсайти, онлайн-бази даних та інтерактивні платформи. Також соціальні мережі можуть стати простором для вшанування пам’яті та поширення історій загиблих журналістів.

Переваги цифрових меморіалів в їхній доступності. Використання цифрових ресурсів дозволяє швидко оновлювати інформацію, додавати нові матеріали, а також сприяє залученості молодшого покоління. В свою чергу це формує колективну пам'ять, національну ідентичність та дозволяє зберегти це наступним поколінням.

Прикладом такої платформи в Україні може бути «Меморіал. Платформа пам’яті». На сайті їхньому сайті можна ознайомитися з їхньою основною метою та принципами: «Ми не узагальнюємо, а персоналізуємо. В основі кожного продукту «Меморіалу» – людина і її історія у цій війні» [43].

Основне завдання меморіалу – показати цю війну не крізь призму конкретних, подій, дат та чисел, а через індивідуальну історію загиблих українців. За підтримки даної платформи знімаються документальні фільми про загиблих, створюються медійні партнерства, організовуються різні події. Подані історії покликані зберегти пам'ять про людські втрати цієї війни, внесок кожного у цю боротьбу та в майбутньому надати матеріали для різного роду досліджень.

В Україні досить швидко розвиваються новітні технології, тому в нас велика перспектива до створення даних меморіалів. Проте існують певні ризики та виклики. Зокрема, питання фінансування даних проєктів. Технічні та

фінансові питання цифрових платформ повинні вирішуватися на державному рівні, або повинна бути створена довгострокова підтримка спонсорів.

Також існує ризик маніпуляцій та викривлення інформації в цифровому середовищі. Знову ж таки дані питання потрібні вирішуватися на законодавчому рівні.

Підсумовуючи, можна зазначити, що держава та громадськість робить великий прорив у вшануванні загиблих. Створення платформ, проведення різних заходів для вшанування журналістів, які загинули під час війни дозволяє зберегти пам'ять про їхню відвагу та внесок в боротьбу. А також представити дані приклади патріотизму на світовому рівні.

РОЗДІЛ 3
МЕДІАПОРТРЕТИ УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

3.1. Огляд медіаматеріалів про загиблих журналістів: теми, мотиви та наративи

Для проведення всебічного дослідження та повноцінного розкриття медіапортретів загиблих журналістів в часі новітньої російсько-української війни слід звернутися до різнотипного масиву медіаматеріалів, які висвітлюють різні сторінки їхнього життя, професійної діяльності, впливу на суспільну свідомість та саму загибель героїв нашого дослідження.

Первинними джерелами для нашого дослідження є насамперед звістки в різноманітних медіа про власне загибель самого журналіста. Цей тип матеріалів містить цінну інформацію про обставини та сам факт загибелі, дозволяє встановити час та місце загибелі журналіста та внаслідок чого відбулась подія.

Для прикладу можна навести новину про загибель двох українських журналістів внаслідок удару російським дроном-камікадзе «Ланцет» в місті Краматорськ Донецької області. Зокрема, Reuters повідомив, що 23 жовтня 2025 року внаслідок атаки російського дрона загинули журналісти Олена Губанова та Євген Кармазін посилаючись на представників української влади [83]. Також чимало медіа повідомляли про загибель внаслідок ракетного удару по Києву увечері 28 квітня 2022 року кореспондентки Радіо Свобода Віри Гирич [66].

Доволі цінним джерелом для складання медіапортрету є документальні фільми з яких можна почерпнути як важливі біографічні дані так і побачити реальні кадри з життя журналістів, їх відзнятий матеріал та іноді й останні хвилини життя, що в загальному надає ще й емоційну спрямованість даних. Хорошим прикладом буде документальний фільм присвячений життю та загибелі американського військового журналіста Брента Ренауда – Armed Only with a Camera: The Life and Death of Brent Renaud (https://tv.apple.com/lt/movie/

armed-only-with-a-camera-the-life-and-death-of-brent-renaud/umc.cmc.4iiizf4gllldzq1ymql9vxh36). Адже дана стрічко розкриває цілу низку питань, таких як етичні виклики та небезпеки які чекають журналіста на війні, адже Брент Ренауд намагався висвітлити не так бойові дії як життя простих українців, цивільних які потрапили у вир війни і разом з тим загинув від куль російських солдатів, які цілеспрямовано стріляли по пресі [85].

Не менш цінним джерелом є документальний фільм «20 Days in Mariupol» режисера та журналіста Мстислава Чернова. У фільмі використано реальні кадри відзняті командою Associated Press та PBS Frontline, які показують справжню картину облоги Маріуполя російськими окупаційними військами, воєнні злочини, що чинили загарбники, життя та страждання цивільного населення, а разом з тим небезпеки з якими стикаються журналісти у зоні активних бойових дій. Водночас міжнародний успіх, що отримав даний документальний фільм свідчить про те, настільки важлива праця журналістів і який влив вона має на суспільну свідомість [76].

Надзвичайно важливим медіаматеріалом є документальний фільм «Окупація: ціна слова» створений командою Слідство.Інфо (https://corp.suspilne.media/newsdetails/6409/?utm_source=chatgpt.com), в якому розповідається про українських журналістів в російській окупації, що зазнали репресій та насильства за свою професійну діяльність, частина з яких була вбита, а інші викрадені або взяті в полон де вони пережили катування та знущання через медійне висвітлення подій війни.

Значну роль в дослідженні відіграють біографічні та меморіальні медіаматеріали, що присвячені конкретним журналістам, які загинули внаслідок дій російських окупаційних військ. Такі джерела дозволяють побачити узагальнену картину життя журналістів, простежити вектор їх професійної спрямованості та відчути індивідуальну трагедію їх загибелі. В цьому питання для надзвичайно важливою є онлайн-платформа Journalists Memorial, яка присвячена пам’яті журналістів, що загинули під час новітньої російської війни проти України. На платформі розміщено велику кількість статей про українських

журналістів та медійників, які загинули під час виконання редакційних завдань, під час служби в силах оборони України та внаслідок обстрілів та окупації українських міст [82].

Для прикладу зразково на платформі подана інформація про Макса Левіна – українського фото-журналіста, який загинув 13 березня 2022 року в Гуті Межигірській – на околицях Києва. В статі стисло подано основні професійні здобутки журналіста, але зроблено це так, що чіткою й зрозумілою стає філософія життя, не в останню чергу через яку, його й було страчено російськими окупантами [40].

Також чимало перевіреної інформації можна знайти в публікаціях Інституту масової інформації (IMI), де системно фіксуються випадки загибелі журналістів. Такі тексти мають довідковий характер і часто використовуються як первинне джерело для подальших меморіальних або наукових інтерпретацій. Крім того, IMI публікує й окремі біографічні довідки, які дозволяють реконструювати життєвий та кар’єрний шлях журналіста в контексті війни.

Схожу функцію виконують публікації «Детектора медіа», де біографічні відомості подаються з медіакритичним і правозахисним аналізом. У цих матеріалах загиблі журналісти описуються не лише як жертви війни, а як активні учасники інформаційного спротиву, що дозволяє побачити їхні біографії в ширшому контексті свободи слова та безпеки журналістської діяльності в умовах війни [24].

Важливу роль в аналізі медіапростору та створенні медіапортрету відіграють соціальні мережі загиблих журналістів. Завдяки інформації взятій звідти можна простежити як професійних шлях людини, так і особистісний. Довідатися, які думки, сенси, настрої подавала особистість та чи був відклик у суспільства. В сучасному світі соціальні мережі стали фактично особистим щоденником людей, в якому ми ділимося інформацією, відгукуємося на суспільні події, комунікуємо один з одним.

Аналізуючи різні джерела ми можемо простежити певні мотиви та наративи, які закладені в діяльності загиблих журналістів та загалом у їхньому

образі. Згадаймо лютий 2022 року, початок повномасштабного вторгнення. Для нас героями стали прості люди і волонтери, військові і рятувальники, медики та тисячі інших українців, які робили все можливе та неможливе для наближення нашої перемоги. Ми мріяли бути схожими на цих людей, брали з них приклад та захоплювалися ними.

З широкого спектра представлених у закордонному та вітчизняному науковому вимірі визначень найбільш повним вбачається визначення Дж. Кубітта: «Герой – це будь-який чоловік або жінка, існування яких за життя або в подальшому, наділено іншими не лише високим ступенем слави і шани, але і особливим наділенням приписаних сенсів і символічних значень – що не лише підносить їх над іншими в суспільній повазі, але і робить їх об’єктом свого роду колективних емоційних внесків» [8, с. 782].

В умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну провідну роль у воєнній комунікації відіграє створення стратегічного наративу: історії, яка мотивує українців до боротьби, і навпаки, демотивує ворога. Однак розробка такого наративу неодмінно має спиратися на більш стійку оповідну конструкцію: національний наратив [22, с. 33].

Можна виділити кілька національних наративів, які формують колективну пам'ять, цінності та ідентичність: наратив «боротьби за українську культуру», наратив «громадянського єднання», «мультикультурний» наратив [47]. Ці наративи несуть свій початок ще з давніших часів та є певної базою нашої ідентичності та боротьби.

При формуванні медіапортретів ми часто звертаємося до національних наративів. Адже в історіях загиблих журналістів ми можемо простежити історію держави та суспільства загалом.

З нашої дослідницької точки зору, роль героїзації журналістів важлива для формування національної ідентичності та впливу на суспільну єдність. Часто медіа створюють образ журналіста як символу мужності, професіоналізму та відданості, як роботі так і державі. Прикладом, який підкреслює моральний та професійний подвиг може стати історія українського журналіста та

військовослужбовця Олександра Махова. Саме в його історії ми можемо простежити національний наратив боротьби та єдності.

Дана героїзація журналістів несе в собі певні функції, зокрема, морально-ціннісну. Адже на прикладі вчинків та відданості героїв формується уявлення про ідеального громадянина та прикладу для наслідування. Також і медіапортрети передаючи ці історії особистостей закладають національний наратив для майбутніх поколінь.

Кожному з нас в житті потрібні герої, які врятують нас і цей світ. Тому медіапортрети й героїзація журналістів покликані мобілізувати наші сили. Сприяють підтримці національної єдності та патріотизму у часи війни.

Також найважливіше до чого ми повинні прагнути і ще одна функція героїзму – меморіальна. Пам'ять – це певний місток, який єднає покоління та ввічнює певні події, діячів у національній історії.

Підсумовуючи, можна зазначити, що героїзація журналістів у формуванні національних наративів та поданні інформації засобами медіа важлива. Попри це потрібно дотримуватися межі між героїзацією та об’єктивністю медіапредставлення. Приклад відваги журналістів, вплив їхньої діяльності може стати активатором боротьби та закласти фундамент для майбутніх поколінь.

3.2. Медіапортрети загиблих українських журналістів

У період російсько-української війни, за офіційною інформацією, загинули такі представники медіа [26]:

1. **Андрій Бучак**, журналіст, працював у луганській рекламно-інформаційній газеті «Кур’єр».

2. **Альона Грамова (Губанова)**, журналістка, воєнна кореспондентка каналів державного іномовлення України.

3. **Андрій Загоруйко**, журналіст та режисер телеканалу «Київ».

4. **Андрій Бойко**, колишній оператор ТРК «Вежа», співзасновник креативної агенції ЯНҐ.

5. **Антон Клітний**, журналіст інформаційного порталу «Стопкор», засновник інформаційного агентства «25.інфо».

6. **Антон Яковенко**, режисер монтажу телеканалу XSport.

7. **Антон Коломієць**, телевізійник із Херсона.

8. **Артур Шибалов**, колишній оператор та монтажер телеканалу PTV UA.

9. **Абдулкарім (Карім) Гуламов ,**український журналіст, телеведучий каналу М2.

10. **Андрій Кришталь**, головний редактор львівської газети «Самооборона».

11. **Андрій Топчій**, журналіст видання «Факти».

12. **Алла Пушкарук**, журналістка видань «Український тиждень», «Читомо», журналістка і фотографка Українського добровольчого корпусу.

13. **Арсен Федосенко**, фотограф медіацентру Управління стратегічних комунікацій ЗСУ.

14. **Андрій Андросович**, відеооператор телеканалу «Телебачення Громади» в Южненській громаді Одеської області.

15. **Антон Вовк**, старший музичний редактор «Starlight Production»,.

16. **Богдан Затула**, харківський журналіст видання Новини.LIVE.

17. **Богдан Заяць**, заступник завідувача редакції теленовин телеканалу «Новий Чернігів».

18. **Богдан Бітік**, український фрілансер.

19. **Богдан Будай**, працював у Вінниці в редакції видання “Вежа”.

20. **Богдан Лисенко**, журналіст, дописував у видання «Факти», «КП в Україні», «Субота», «Ехо».

21. **Володимир Чернишов**, колишній оператор низки телеканалів на Кіровоградщині.

22. **Володимир Коцур**, спортивний журналіст, працював у виданнях «Спорт-Експрес в Україні», «Український футбол» та «Команда».

23. **В’ячеслав Кобржицький**, коментатор автоперегонів телекомпанії Setanta Sports.

24. **Довбуш Василь**, колишній монтажер та відеодизайнер ТРК «Люкс», військовослужбовець ЗСУ, загинув 6 травня 2025 року під час виконання бойового завдання на Сумщині.

25. **Володимир Миронюк**, український і американський фотожурналіст-фрілансер.

26. **Вікторія Рощина**, журналістка «Hromadske» та позаштатна авторка «Української правди».

27. **Віктор Дєдов**, оператор телеканалу «Сігма».

28. **Вікторія Амеліна**, письменниця, документаторка воєнних злочинів.

29. **Віра Гирич**, журналістка, продюсерка «Радіо Свобода».

30. **Владислав Волобоєв**, журналіст криворізького видання «Пульс».

31. **Віктор Дудар**, український військовий журналіст.

32. **Віталій Дерех**, український журналіст, кореспондент тернопільських видань.

33. **Володимир Сінійчук**, фотожурналіст великобагачанської районної газети “Рідний край” (Полтавська область).

34. **Володимир Петренко**, журналіст і бібліотекар із Малина Житомирської області.

35. **Володимир Мукан**, журналіст «Газети по-українськи», журналу «Країна» та інтернет-порталу Gazeta.ua.

36. **Віктор Петров**, перший головний редактор інтернет-видання «Сихів Медіа».

37. **Василь Яворський**, режисер телеканалів «Перший Західний» і «Еспресо».

38. **Владислав Дзіковський**, системний адміністратор видання «Детектор медіа».

39. **Василь Хомко**, режисер телешоу «Орел та решка».

40. **Дмитро Богуславський**, голова Журналістського фонду НСЖУ, багаторічний працівник пресслужби ДСНС.

41. **Ділєрбек Шакіров**, журналіст інформаційного щотижневика «Навколо тебе», член Благодійного фонду «Дім надії».

42. **Денис Котенко**, журналіст, співробітник пресслужби Міністерства у справах ветеранів.

43. **Дмитро Шиповський**, український теле- і кінооператор, в останні роки співпрацював із «Приват ТБ: Харків» й телеканалом «Аль Джазіра».

44. **Дмитро Кудрявцев**, колишній редактор стрічки новин сайту Факти ICTV.

45. **Дмитро Сінченко**, журналіст, автор видань «Тиждень», «Радіо Свобода.

46. **Денис Яцюк**, колишній оператор дніпропетровського «51 каналу», член Національної спілки журналістів України.

47. **Дмитро Сірик**, радіоведучий «Суспільного».

48. **Денис Пономаренко**, оператор, оператор-постановник проєктів «Х-фактор», «Україна має талант» та багатьох інших.

49. **Дмитро Рибаков**, економічний оглядач, журналіст телеканалу «Тоніс», автор публікацій у «LB.ua», редактор і журналіст у «Forbes Ukraine», «Chas News».

50. **Дмитро Бєндіков**, випусковий редактор TSN.ua.

51. **Денис Кривий**, фотограф-натураліст, автор численних публікацій світлин у медіа.

52. **Євген Старинець**, менеджер телерадіокомпанії «Суспільне Черкаси», фундатор «Суспільного» на Черкащині.

53. **Євген Гулевич**, львівський журналіст, культуролог, керівник Центру гуманітарних досліджень ЛНУ ім. І.Франка.

54. **Євген Баль**, український журналіст, письменник, ветеран радянського підводного флоту, волонтер,.

55. **Євгеній Сакун**, український фотокореспондент видання «LIVE» та кореспондент EFE.

56. **Євген Кармазін**, оператор з Краматорська, з 2022 року працював на телеканалах українського іномовлення.

57. **Євген Осієвський**, журналіст, автор видань «Куншт» і «Спільне».

58. **Зореслав Замойський**, український журналіст видань «Громада Приірпіння» та «Інформаційний портал».

59. **Ірина Цибух**, українська журналістка родом зі Львова, менеджерка проєктів «Суспільного», парамедикиня «Госпітальєрів».

60. **Іван Шульга**, звукорежисер телеканалу «СТБ», музикант

61. **Іван Кузьмінський**, дослідник давньої української музики, кандидат наук, режисер дитячого телеканалу «Малятко TV».

62. **Ігор Гуденко**, український фотограф, відеоблогер.

63. **Ігор Терьохін**, журналіст, письменник, ресторатор (працював у ТРК РІАК та в команді «Глас Медіагрупа»).

64. **Ігор Захаров**, телеоператор, працював на телеканалах «Україна» і «1+1».

65. **Костянтин Кіц**, фотограф, відеооператор луцького каналу «Аверс».

66. **Костянтин Гузенко**, фотограф, волонтер «Ukraïner».

67. **Костянтин Штифурак**, журналіст, телеоператор і режисер.

68. **Костянтин Гнітецький**, телеоператор «Суспільного».

69. **Кирило Полікевич**, відеограф «Суспільне Дніпро».

70. **Лілія Гумянова**, українська журналістка, викладачка журналістики та завідувачка художнього відділу Лівобережного районного будинку дитячої та юнацької творчості.

71. **Лана Чорногорська**, мисткиня і журналістка із Запоріжжя.

72. **Максим Левін**, український фотожурналіст, кореспондент LB.ua.

73. **Максим Мединський**, український журналіст, працівник пресслужби Міністерства інфраструктури України.

74. **Максим Шварцман**, фотокореспондент чернівецького медіа агентства АСС.

75. **Максим Неліпа**, телеведучий і актор, учасник «Дизель Шоу».

76. **Микола Рачок**, український журналіст, автор матеріалів та редактор новин видання «InfoCar».

77. **Микола Оранський**, інженер ТЖК на Громадському.

78. **Мирослав Кулик (Герасимович)**, поет, кіносценарист, журналіст родом із Луцька.

79. **Максим Кривцов**, український поет родом із Рівного, медійник.

80. **Олександра Кувшинова**, українська журналістка, фіксерка, продюсерка «Fox News».

81. **Оксана Гайдар** («Руда Пані»), українська журналістка, блогерка.

82. **Олександр Литкін**, український журналіст «КNК Медіа».

83. **Олексій Чернишев**, український фотожурналіст, фронтовий фотокор, співпрацював з агенціями Reuters та AFP.

84. **Олег Якунін**, український журналіст, редактор запорізького сайту misto.zp.ua.

85. **Олександр Коцуконь**, український журналіст, працівник військової пресслужби, боєць полку «Азов».

86. **Олексій Чубашев**, український журналіст, воєнний кореспондент, автор та ведучий програми для військових «Рекрут.UA», екскерівник Армія FM.

87. **Олександр Махов**, український журналіст телеканалів «Україна», «Україна24», «Дом».

88. **Олексій Юрченко**, український журналіст, оператор телеканалу «Прямий».

89. **Олег Шемчук**, український журналіст-розслідувач із Запоріжжя.

90. **Олексій Борис**, журналіст «Юридичної газети».

91. **Олексій Ольховик**, оператор Суспільного.

92. **Олександр Машлай**, колишній головний редактор видання «Правий Поступ».

93. **Олександр Цахнів**, журналіст-розслідувач інформаційного агентства «Вчасно».

94. **Олександр Бондаренко**, журналіст «ВВС Україна», «ТРК Україна», комунікаційник.

95. **Олексій Сапуга**, фотограф-орнітолог із Миколаєва

96. **Олег Сарело**, режисер монтажу медіапроєкту «Реальна історія».

97. **Олександр Голяченко**, журналіст видання «Наш Київ».

98. **Олександр Урванцев**, оператор чернігівського каналу «Дитинець».

99. **Олександр Попов**, колишній оператор «Суспільного Миколаїв».

100. **Олексій Андреєв**, колишній оператор маріупольських ТБ7 і ТБ «Сигма».

101. **Павло Лі**, український актор, ведучий телеканалу «Дом».

102. **Павло Тимошенко**, оператор черкаського корпункту телеканалу «Інтер».

103. **Петро Цурукін**, журналіст-телевізійник, головний редактор проєкту «Один за всіх» телеканалу СТБ, ведучий телеканалу Kyiv Live.

104. **Петро Черних**, журналіст інформагенції УНІАН, працівник пресслужби компанії «Енергоатом», видання Mind.ua.

105. **Павло Пархоменко**, оператор ТК “Прямий”.

106. **Павло Присяжнюк**, дизайнер Burda Media Ukraine.

107. **Роман Нежиборець**, український медійник, відеоінженер чернігівського каналу «Дитинець».

108. **Роман Жук**, український фотограф, відеограф із Мукачевого, один із засновників волонтерського проєкту «Chysto.de».

109. **Роман Чорномаз**, фотограф і журналіст.

110. **Роман Ряжських**, український журналіст, копірайтер.

111. **Руслан Ганущак**, фотограф, воєнкор, працівник пресслужби «Азова», згодом телеоператор ТСН.

112. **Сергій Силкін**, український медійник, колишній звукорежисер «Суспільного Івано-Франківськ».

113. **Сергій Клименко**, працівник технічної служби «Суспільного Херсон».

114. **Станіслав Житницький**, лінійний продюсер “СТБ” та “Нового каналу”.

115. **Тетяна Кулик**, журналістка «Укрінформу».

116. **Тарас Давидюк**, засновник і головний редактор видання «Горинь.інфо» з Рівненщини.

117. **Юрій Кірпік**, виконавчий продюсер проєктів Starlight Media: «Зважені та щасливі», «Танцюють всі!», «Будиночок на щастя», та інших.

118. **Юрій Олійник**, український оператор і фотограф 24 каналу.

119. **Юрій Лелявський**, український журналіст, телевізійник.

120. **Юрій Сілюк**, телеоператор Волинського телебачення, а згодом – Hromadske.Volyn (Луцьк).

121. **Юрій Мігашко**, постановник і декоратор Нового каналу.

122. **Ярослав Шапочка**, київський журналіст, кореспондент «Фактів», документаліст.

123. **Ярослав Левицький**, оператор регіональної редакції «5 каналу» і ТРК «АСС» у Чернівцях [26].

Професія журналіста важка та потрібна і той вклад, який роблять медійники не оцінений. Кожен з них заслуговує на збереження пам’яті про нього, на окреме дослідження та медіапортрет, однак в межах нашої роботи зосередимо увагу на таких представниках медіапростору: Олександр Махов, Ірина Цибух, Максим Кривцов, Вікторія Рощина, Олексій Чубашев.

Ірина Цибух

У медіапросторі Ірина Цибух постає як медикиня, журналістка, чий образ формується навколо тем війна та пам'ять. «Колись повернусь з війни і спробую знову бути гарним управлінцем, щоб ефективно працювати з кризами, вчитись, служити, не ціпеніти від страху у складні моменти і брати відповідальність за рішення. Але зараз я бойовий медик у добровольчому батальйоні…» [78].

Рис.3.1 – «Жінка і війна»: інтерв'ю з бойовою медикинею Іриною Цибух

Такі слова прозвучали в одному з дописів на інстаграм сторінці української громадської діячки, журналістки, парамедикині медичного батальйону «Госпітальєри» Ірини Цибух. Людини, яка мала плани на це життя по завершенню війни, дівчини, яка міцно стояла на захисті Батьківщини, рятуючи побратимів, свідомої громадянки, яка у інтерв'ю Бі-Бі-Сі, на питання: "чому ви тут", відповіла щось типу: "через моє егоїстичне бажання жити своє життя за кращим зі сценаріїв. І це сценарій, в якому можу працювати для українських героїв" [77]. З огляду на соцмережі журналістки, її активну позицію, яка транслювалася крізь медіа простір можна виділити ключові риси, які притаманні Ірині: принциповість, відвага, саможертовність, чесність. За словами побратим Іри Всеволод з позивним «Німець»: «З Ірою в нас було досить багато конфліктів. Вона дуже рідко помилялася, а я не міг з цим змиритися. Не розумів, як це. Зараз мені здається, що це через її досвід і харизму. Вона дуже рідко показувала слабкість. Коли входиш в близький простір людини навіть через роботу, то люди в комфортному стані відкриваються й показують слабкі сторони, чого Іра не

робила ніколи. Тільки одного разу вона показала справжні емоції, коли загинув наш друг Максим» [28].

29 травня 2024 року Ірина загинула під час ротації на Харківському напрямку. Про це на своїй сторінці в інстаграм 30 травня повідомив брат Ірини Цибух Юрій «Загинула моя люба сестра, подруга Чека, найкраща людина в цьому світі. Ірина написала передсмертний лист, в якому зазначила: "Найбільше за що хочу сказати дякую собі, батькам, брату, рідним та друзям, дякую, що дозволяли мені бути вільною, жити те життя, яке хочеться… Щоб мати свободу треба мати ще інші цінності, треба розуміти себе, добре знати хто ти для себе є, що таке особисте щастя і як тобі до нього дійти. маючи відповідь на ці запитання найважливіше залишається йти… Сьогодні ми працюємо для героїв і це гарна змогу підтвердити свої цінності – бути дійсно тою людиною… Щоб мати силу бути вільною людиною, треба бути сміливим. Бо тільки сміливі мають щастя і краще ж вмерти біжучи, а ніж жити гниючи. Будьте гідними подвигів наших героїв, не журіться, будьте сміливими. Цілую, ваша. 08.04.23 Донеччина» [86].

Публічний образ Ірини Цибух сформувався на перетині медіа, громадянської активності та військового волонтерства, а після загибелі у травні 2024 року набув особливої символічної ваги в українському медіапросторі. Образ Ірини у медіа вибудовується через призму тем про війну, боротьбу та культуру пам’яті. Перші асоціації у людей та заголовки у медіа пов’язані зі словами: госпітальєрка, журналістка, патріотизм, Донеччина. Аналізуючи її інтерв’ю можна помітити її зацікавленість до історії Донецької та Луганської областей та дюбов до цих країв. Боротьба журналістки починається задовго до повномасштабного вторгнення. З власних слів Ірини та пізніше зі слів її рідних, знайомих для неї був важливий розвиток освіти на Донеччині, Луганщині та підтримка військових. Про це свідчать її поїздки з просвітницькими лекціями про Революцію гідності, волонтерство, зйомка проєкту про деокупацію територій, тощо.

За життя в медіапросторі військовослужбовиця представлена як громадська діячка, яка поєднувала журналістику з перебуванням на війні. Її

образ сформувався крізь призму публічних виступів та інтерв'ю, активність в соціальних мережах, у волонтерській та військовій діяльностях. Ірина постає перед нами, як сильна духом жінка, яка здатна полишити мирне життя заради перемоги. У медіаповідомленнях простежується акцент на темі боротьби та знанні своєї історії, свого коріння. У своїх публічних виступах Ірина часто говорить про важливість діяти, бути причетним до наближення нашої перемоги. Її риторика характеризується емоційно наповненими висловлюваннями, наративно сповненими тем про освітні проєкти, волонтерську діяльність, національні цінності. Аналізуючи її інтерв'ю спостерігається її чітке розуміння власної позиції, знання історії та бажання діяти, працювати заради країни і самої себе.

«До війни я жила прекрасне життя: подорожі, проектне управління і навчання забирали мене з головою. Ми робили проекти для дітей: розвивали медіацентри у віддалених селах і містах України, впроваджували медіаграмотність в освітній процес… Напередодні ми зняли фільм про дітей у селах, який би мав перерости у «полісі пейпер» про те, як зробити село для дітей більш інклюзивним… Ці діти мали стати голосами змін. Натомість їх села окуповані, частина з них залишилась під російською окупацією, інша втекла з дому у Дніпро, Львів та Вінницю. Несправедливість, яка з ними сталась, ніколи не дозолить відмовитись від перемоги чи піти на якісь компроміси. Тому зараз доводиться бути парамедиком, щоб рятувати життя тих, хто буквально стоїть за кожен клаптик нашої землі… Цінувати подвиг поранених бійців – це не лише про прикладену руку до серця, це підняти свій зад і весь вільний час присвятити, щоб ваш сусід, який отримав інвалідність на війні, мав всю інфраструктуру на візку жити таке ж вільне життя, як ви у своєму місці [27], написала Ірина в одному зі своїх інтерв'ю.

Можна сказати, що аналізуючи її соціальні мережі, публічну діяльність та службу у війську тональність згадувань про неї у медіа була позитивною. Вона поставала кумиром для багатьох. На власному прикладі показувала прагнення до свободи та боротьби.

Після загибелі Ірини Цибух відбувся певний зсув її медіапортрета з площини громадської активності та професійного образу в бік меморіального та символічного. Можна спостерегти активне переглядання її прижиттєвих інтерв'ю та зацікавленість до її особи. У медіа все більше вона згадувалася не лише як конкретна людина, а як символ боротьби та уособлення цінностей, пов'язаних з пам'яттю, обов'язком та традиціями. Після загибелі Ірини у соцмережах величезна кількість людей написали дописи про неї, розповідаючи, якою вона була. «В свої 25 вона мислила і говорила краще, аніж деякі відомі люди в значно старшому віці. І не лише говорила, але й діяла, рятувала життя. Стільки енергії, впевненості, віри. Можна було лиш захоплюватись і ніколи, ніколи не думати, що війна і її забере, таку світлу, таку справедливу душу. Я чомусь була певна, що вона пізніше піде реформувати систему, змінювати її, можливо, очолить міністерство чи відомство. Така енергетика, такий потенціал…» – написала Надія Бабинська-Вірна [70].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що медіапортрет Ірини Цибух демонструє відданість своїй країні, жертовність в обраній справі та глибокий патріотизм. В медіа вона згадується в позитивному контексті та є прикладом для багатьох. Сформованай медіапортрет Ірини Цибух демонструє, як журналіст може стати не лише професійною фігурою, а й суспільним символом. Її образ функціонує в українському медіапросторі як уособлення свободи слова, професійної відповідальності та громадянської мужності.

Рощина Вікторія

Рощина Вікторія, 27-річна журналістка, у медіапросторі з якою асоціюються слова «боротьба», «правосуддя», «відвага». Вікторія стала першою журналісткою, яка загинула в російському полоні під час повномаштабної війни.

Довгий час будучи кореспонденткою «Hromadske» та позаштатною авторкою «Української правди», зникла 3 серпня 2023 року під час поїздки на окуповані території для підготовки матеріалів про життя місцевого населення. У

квітні 2024 року російська влада визнала, що журналістку затримано. Загинула Вікторія 19 вересня 2024 року, про що було повідомлено листом її батьку.

Аналіз робочих матеріалів журналістки свідчить, що основними її темами до війни були судові процеси, кримінальні порушення. Це дає змогу оцінити її обізнаність в сфері правоохоронної та юридичної системи, а також відкриває основні риси її характеру, такі як справедливість, відданість, непідкупність. Після початку повномасштабного вторгнення професійна ідентичність журналістки характеризується темами життя в окупації, новинами з фронту. В медіапросторі на основі її репортажів сформувався образ журналістки, яка не боїться йти на ризики та готова на все заради роботи. Як зазначила її колега Ангеліна Карякіна: «У всіх, хто працював з тобою, є історія, як ти зривалася то на суди, то на протести, то на захоплення Укрпошти у Харкові напередодні Нового року. У всіх є історія, коли приходиш в офіс, а ти звідти ще не йшла. Для тебе не було нічого цікавішого і важливішого, ніж журналістика. Це не про працездатність, це про фанатичність, із якою ти працювала, жила» [56].

Вікторія двічі потрапляла в російський полон. За свідченнями колег після першого полону з нею стало важко працювати. Адже для неї не існувало робочого часу. «Із нею було непросто. Якщо Віка вважала, що в тексті треба виправити якесь слово, то дзвінки редакторам лунали і о 12 ночі, і о 4 ранку. Віку ніщо не могло зупинити, якщо в її голові народжувалася ідея. Для неї не було нічого важливішого за журналістику. На Гро про Віку ходили легенди. Вона була стихією, яку ми так і не змогли приборкати. Віка завжди була там, де відбувалися найважливіші для країни події. І вона продовжувала б це робити ще багато років…», – зазначила її колега Євгенія Моторевська [56]. Завдяки аналізу медіапростору можна помітити, що у своїй діяльності журналістка дотримувалася принципів справедливості та відвертості. Вікторія була дуже віддана своїй професії та попри це була дуже прискіплива в роботі та в якійсь мірі перфекціоністка.

Характерною рисою матеріалів журналістки є велика кількість фактів, імен, дат. У своїй роботі Вікторія дотримувалася принципів викриття правди та

документування злочинів російської армії. Вона демонструвала високу ступінь відповідальності за свою роботу. Та як свідчить аналіз її прижиттєвих репортажів, інтерв'ю мала загострене відчуття справедливості.

Домінантними рисами медіаобразу Вікторії є безсторонність, сміливість та ризики. Для більшості вона стала прикладом ідейної боротьби та не просто представником своєї професії, а людиною, яка горіла своєю роботою часто нехтуючи вихідними, відпусткою та в якійсь мірі власною безпекою. З її робочих матеріалів, коментарів колег та знайомих ми бачимо її прагнення до висвітлення, дійсно, важливих та моментами небезпечних новин.

Попри захоплення її сміливістю колеги не завжди розуміли її поглядів та не розділяли її ідей. «Після першого полону я просив її зупинитися, казав: "Віко, я платитиму твою зарплату, тільки, будь ласка, не йди на фронт", але вона була тверда, невпинна – не могла припинити висвітлювати для своїх читачів новини з окупованих територій", – розповів тоді батько журналістки Володимир Рощин в коментарі виданню The Daily Beast» [62].

Після першого полону колеги не підтримували її ідей щодо поїздок на окуповані території. Що призвело до звільнення журналістки з редакції «Hromadske» та переходу на фріланс. Втім підтримка колег та знайомих після її другого затримання, намагання встановити її місцеперебування та повернення додому свідчить про повагу до неї.

Загибель Вікторії набула суспільного резонансу. Адже її смерть активізувала питання безпеки журналістів та дотримання вимог утримання полонених. 2 серпня 2025 року Указом Президента України Вікторію посмертно нагороджено Орденом Свободи, про що на своїй Instagram сторінці повідомив президент України Володимир Зеленський: «За непохитну віру в те, що свобода здолає все. Шана і світла пам'ять Вікторії Рощиній» [87].

Також Вікторія посмертно отримала американську відзнаку за сміливість Oxi Courage Award. Про це повідомила колишня Посолка України у США Оксана Маркарова після візиту до посольства представників фонду The Washington Oxi Day Foundation. "Вікторія, попри ризики смертельної небезпеки, займалася

висвітленням воєнних злочинів та порушень норм гуманітарного права на окупованих територіях. Дякуємо Oxi Day Foundation за визнання героїзму Вікторії та можливість нагадати учасникам майбутньої церемонії про високу ціну нашої свободи", – сказала Маркарова [61].

Медіапортрет Рощиної Вікторії постає як образ журналістки, діяльність якої мала суспільне значення. Її професійний діяльність стала прикладом боротьби та правди, а загибель втратою не лише для сім'ї, але й для свободи слова. Таким чином, формується стійкий архетип журналіста як носія правди, який протистоїть системним зловживанням влади, а також мужності та відданості своїй професії. Її медіа образ та професійна діяльність вирізняються з поміж інших представників медіа. Медіапортрет журналістки демонструє, як у XXI столітті попри небезпеки та ризики, журналіст може свідомо обирати відданість власній справі. Це свідчить також про те, що в образі загибелі Вікторії ми бачимо як рушійну боротьбу, так і намагання Росії приховати правду про свої злочинні дії та наслідки цієї жорстокої і кровопролитної війни.

Махов Олександр

Про таких людей, як Олександр Махов, журналіст телеканалів «Україна», «Україна24», «Дом», військовослужбовець часто говорять «жив війною та задля перемоги». Війна для Олександра розпочалася з окупації його рідного Луганська, боротьби з власними рідними, відстоюванням патріотичної позиції. Активний, цілеспрямований з дитинства, Олександр обрав не менш активну та важливу професію журналіста, закінчивши Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля.

У 2015 році журналіст змінив мікрофон та камеру на автомат та броню, мобілізувавшись кулеметником у 57-му окрему мотопіхотну бригаду. Аналізуючи інтерв'ю, репортажі, згадки, соціальні мережі Олександра складається медіапортрет національно свідомої, патріотичної, відданої собі та своїй країні особистості. З фото журналіста на нас дивиться чоловік з широкою усмішкою, глибокими очима та впевненою статурою воїна.

24 лютого 2022 року на своїй Instagram сторінці Олександр написав: «Я ветеран і резервіст і я йду на війну. Настав час визвольної війни! Буду битися і вбивати – скільки матиму сил. Служу українському народові!» [80]

Домінантною рисою медіаобразу є чесність, національна ідентичність, відвага. Такі характеристики простежуються у його професійній та військовій діяльності. Instagram сторінка для журналіста стала своєрідним інтернет щоденником, за допомогою якого формується наше уявлення про нього як журналіста та військового. Аналізуючи його пости в Instagram ми помічаємо актуальну тему для нього – війна та боротьба. Та крізь призму служби проглядається і журналістське минуле. Адже мова Олександра насичена, часто доповнена нецензурною лексикою, дописи наповнені тонким гумором, оригінальними порівняннями та метафорами.

Проводячи загальний аналіз його соціальних мереж ми можемо скласти комплексний медіа образ журналіста. Активна соціальна позиція, гумор навіть в сумних темах, різноманітні фотоматеріали, які показують як його професійну діяльність, так і активне особисте життя.

Олександр транслював актуальні події та був спраглим до нових вражень та подорожей. Його професійна діяльність спрямована передусім на висвітлення тем війни. Попри це активний стиль життя сприяє різного роду контенту Олександр висвітлював події на передовій. Як зазначали його колеги журналісти: «Олександр служив у Збройних силах України", – йдеться у повідомленні.

Махов був єдиним журналістом, який перебував на борту літака, що проводив евакуацію з китайського Уханя на початку пандемії COVID-19. "Олександр називав "невеликою відпусткою" відрядження на Антарктиду в перерві між роботою на фронті», – зауважили журналісти [19].

Рис.3.3. – Махов Олександр

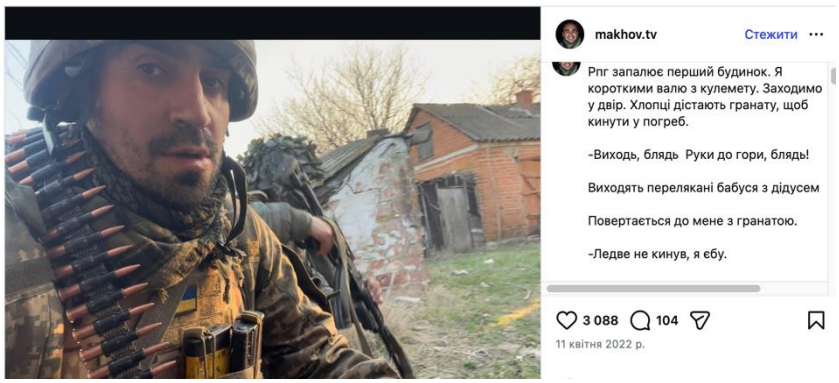

Рис.3.4. – Скріншот фото Олександра з особистого акаунту Інстаграм

В 2017 році як спеціальний кореспондент телеканалу «Україна» Олександр побував в Антарктиді разом з українською експедицією. Оцінював цю поїздку як виняткову можливість для зйомок і водночас неймовірний особистий досвід.

2020 року під час спалаху пандемії коронавірусу Махов став єдиним журналістом на борту літака, який здійснював евакуацію українців з китайського міста Уханя – осередку розповсюдження COVID-19. Після приземлення поїхав разом із евакуйованими автобусом у Нові Санжари й став свідком не дуже «теплого» прийому та навіть каміння в їхній бік.

Усі ці найнасиченіші 14 днів в обсервації працював як журналіст і оператор. Постійно вів прямі включення.

За пів року до повномасштабного вторгнення Росії як спецкор разом з оператором телеканалу «Дім» Олександром Хлининим Махов вирушив у Демократичну Республіку Конго. Робили репортаж про найбільший за чисельністю миротворчий контингент у найбіднішій країні світу. Побував у таборі вертолітного загону, вивчав операції українського миротворчого контингенту з пошуку, рятування, розвідки, транспортування вантажів. А ще побачив діючий вулкан і справжні джунглі [51].

Отож з огляду на його діяльність ще одна риса, якою наповнений цей образ та як його транслюють медіа – це сміливість та прагнення до нового.

Варто зауважити, що тема війни стала ключовою у його діяльності. Переживши вплив окупації та росії на власному досвіді Олександр став не просто репортером, який висвітлює збройний конфлікт, а особистість, яка знає це все на власному досвіді. Досліджуючи професійний шлях журналіста та аналізуючи його соціальну активність ми можемо помітити певні зміни. В медіа середовищі перед нами постає журналіст, який знає обидва боки медалі: військова служба та цивільна професія. Війна змінює його цінності, характер, мрії та формує амбітного кореспондента та людину, яка готова діяти вже.

Війна обірвала всі плани та задуми Олександра Махова, який дуже любив життя. У багатьох інтерв'ю він казав, що хоче жити, але смерті не боїться. Якщо і вмирати, то тільки героєм на полі бою – його слова. Так і сталося.

«Можливо, це звучатиме самонадіяно, але мені вже не страшно. Якщо говорити про смерть, зрозуміло, що я не хочу вмирати, але на війні прийшло розуміння – "ну ок". Смерть стала буденністю, ти її просто приймаєш і починаєш робити якісь елементарні речі – носиш медальйон смертника, пишеш комусь посмертну записку, вирішуєш якісь питання. Коли я усвідомив, що можу померти, написав таку записку», – сказав Махов в інтерв'ю виданню iPress [51].

Загибель Олександра стала втратою не лише для його рідних та близьких, але й для всієї України. «Саша – це була єдина людина з оточення, якій я могла

довіритися… Ось ця довіра до нього — це для мене було найціннішим. І коли ми дізнались, що він загинув, це стало колосальною трагедією. Ось ми, група власкорів, ми всі ридали в різних кутках України. Навіть зараз, скільки вже минуло часу, все одно це відчувається як трагедія…», – такими словами описала журналіста власкор «України» Наталія Трофімова [51].

Медіа підсилюють ефект авторитетності журналіста, адже частота згадок про нього після загибелі також вражає. Для своїх колег, рідних, просто пересічних українців образ Олександра постає в тональності героїзму, відданості роботі та країні. Як після загибелі медійника повідомив канал «Дом»: «Олександр талановитий журналіст, який вирішив на час воєнного стану та активних бойових дій вибрати захист Батьківщини на лінії зіткнень з російським агресором. Олександр тримав постійний зв’язок із нашою редакцією, а ми регулярно на планірках, говорячи про подвиг та героїзм українських військових, незмінно уявляли собі саме Олександра. […] Сашко знав, що йде вперед, щоб захистити тил. Його втрата непоправна для наших редакцій, непоправна для України, велика трагедія, втрата для його сім’ї та близьких. Спасибі тобі, воєнкоре Махов, вічна тобі пам’ять, вічна слава!” – йдеться в повідомленні [19].

В свою чергу й президент України Володимир Зеленський відреагував на загибель Олександра, доповівши про це на своїй сторінці Instagram. «…Він завжди був таким – із власною позицією. Патріотичною та щирою. І завжди без марнославства. І завжди був серед найсміливіших, серед перших, – зазначив Зеленський. – Сьогодні він загинув на Харківщині, у боях під Ізюмом. Йому було 36 років. Мої щирі співчуття близьким, друзям. Хай його син Владислав знає: Росія відповість за цю смерть. Ми обов'язково здобудемо для України перемогу» [20].

Образ Олександра після загибелі формується в медіа через оцінні судження його діяльності та характеру. Зокрема, аналізуючи коментарі під крайнім постом журналіста, можемо спостерігати прихильність до нього українців.

Трагічні обставини смерті стають центральним елементом наративу. Після загибелі Олександра ми спостерігаємо активний процес меморіалізації.

Наприклад, лідер гурту «БожеВільні» Анатолій Ворон присвятив Махову пісенну композицію під назвою «Моя весна». Також важливим стало перейменування вулиці Жолудєва у Святошинському районі на честь Олександра. На одному з будинків цієї вулиці встановили і пам'ятну табличку.

Під час проведення одного пам’ятного заходу в честь Олександра, його наречена, журналістка Анастасія Блищик сказала: «Для мене цінно зберігати пам’ять про Сашка, саме тому я постійно про нього говорю, пишу постійно, тому що так і має бути. Найголовніше нам боротися і не опускати руки, кожен на своєму фронті, тому що складна ситуація і гинуть найкращі. Але ми повинні робити все, щоб їхня смерть не була даремною. Ми не повинні здаватися і повинні гідно вшановувати пам’ять наших всіх захисників». Також вона додала, що на честь журналіста вулицю перейменували і в Ізюмі. Увіковічнять його ім'я і в Луганську після того, як звільнять місто від російських окупантів [66].

Підсумовуючи аналіз даного медіапортрету, варто зазначити, що образ загиблого журналіста виконує важливу соціальну функцію та формує колективну пам'ять. Олександр стає яскравим представником професії журналіста та прикладом свідомого громадянина і воїна. Аналіз матеріалів свідчить про прихильність суспільства до журналіста та збереження пам’яті про нього. Таким чином, медійна репрезентація Олександра Махова набуває меморіального та символічного характеру.

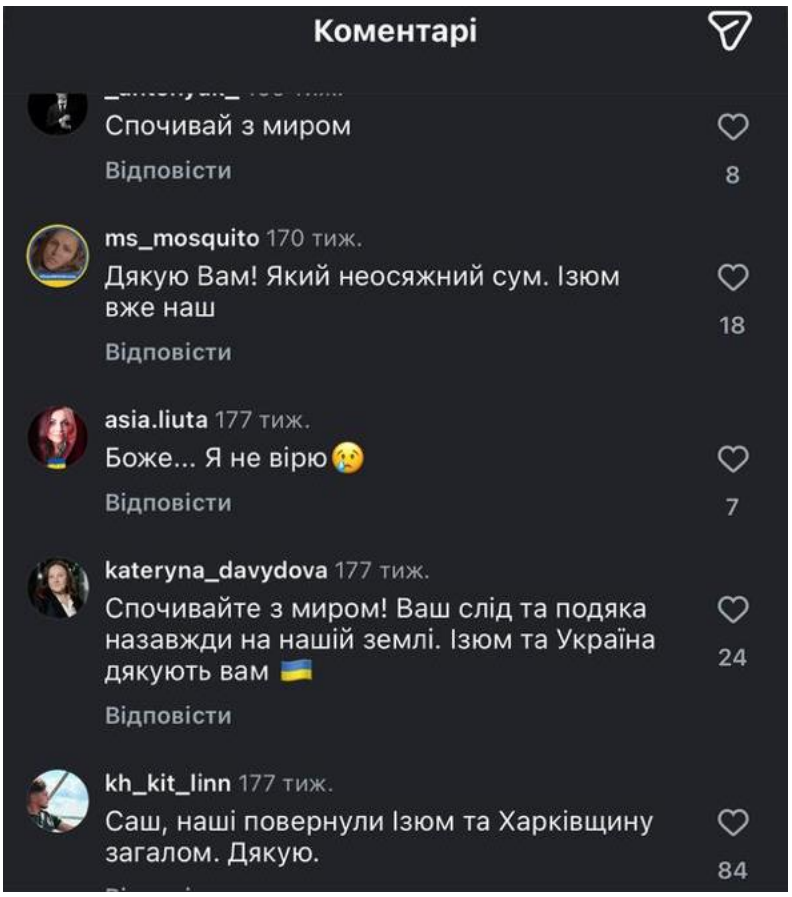

Рис.3.5. – Скріншот коментарів присвячених Олександру Махову

Кривцов Максим

«Коли мене запитають, що таке війна я без роздуму відповім: імена». Саме ці словами Максима Кривцова написані на платформі пам’яті «Меморіал» [34]. Ця цитата репрезентує також головну роль медіапортретів – збереження історичної правди через історії різних людей.

Кривцов Максим, український поет родом із Рівного, медійник, захисник України який, загинув 7 січня 2024 року. Аналіз Instagram сторінки дозволяє зрозуміти, що у своїй діяльності поет дотримується принципів боротьби за незалежність України. Його сторінка неначе щоденник з війни, який наповнений змістовними фото та поезією, яка торкається кожного.

Досліджуючи інформаційний простір присвячений «Далі» можна простежити, що шлях боротьби за нашу країну розпочинається ще з 2014 року. У 2014 році пішов добровольцем на фронт. Був учасником АТО/ООС. Спочатку воював у складі 5-го батальйон ДУК «Правий сектор». Обороняв, зокрема, Піски

й Авдіївку на Донеччині. Згодом пройшов суворий відбір і потрапив до Бригади швидкого реагування Національної гвардії України. Після демобілізації був контент-менеджером Центру реадаптації та реабілітації учасників АТО та ООС «ЯРМІЗ» і копірайтером у благодійній організації «Veteran Hub».

З 24 лютого 2022 року, коли почалося повномасштабне вторгнення, вступив до лав Збройних Сил України. Був кулеметником. Воював на Київщині, Харківщині, Херсонщині, Луганщині й Донеччині. Мав позивний Далі [33].

При створенні медіапортрету Максима Кривцова важливим інструментом є його інтерв'ю, за допомогою яких простежуються його основні думки, цінності та прагнення за життя. Проаналізувавши різні джерела можна дійти до висновку, що мова Максима та його бачення світу відображають як його професійну діяльність поета так і його ціннісні орієнтири. В одному з інтерв'ю на питання «Зовнішністю, манерою розмови, способом думання ви нагадуєте філософа чи отця-проповідника. Іпостась воїна вам близька?», Максим відповів – Я не знаю, що мені близьке. Я взагалі, напевне, нічого не знаю. Але тут і знати не треба. Тут просто – мусиш. Тут бути або не бути, існувати чи ні, дихати чи задихатись. Тому я на війні» [35].

Через публікації у соцмережах та інтерв'ю формується образ вольової людини, світогляд якої формується навколо категорій обов'язку, вибору та цінностей нашої нації. Тематика війни проглядається у творчій діяльності Максима і займає більшу частину. Можна сказати, що образ Максима до загибелі транслює війну та життя під час війни. Тому можна сказати, що основна тема, наративи цього образу – це тема відваги та боротьби, а також залученості до здобуття нами перемоги.

Його творчістю захоплювалися. Засновниця українського інді-рок-гурту «VivienneMort» Даніела Заюшкіна, на своїй сторінці у Facebook пише: «Перший вірш я прочитала, другий заспівала – вийшла пісня. [55] «Вірші Максима – це рани, на які намотуєш жовтий скотч. Це обірваний серед ночі крик сови в напівсні. Це музика, яка розпадається на звуки. Це голоси, що звучать постійно в голові. Це слова, які б'ють у серце і не дають віддихатись. Книжка, яку ви

тримаєте в руках, – це людина і війна. Крихкий лід, що тріщить під ногами, коли переходиш з одного берега ріки на інший. Це повітря, яким ти дихаєш. Це ліс, із якого важко вибратись» – зазначив художник, режисер і письменник Валерій Пузік [55].

У медіапросторі його вірші виступають як фрагменти війни на прикладі однієї долі. Читаючи їх ти ніби стаєш їх частиною, розумієш, що це про нього, про тебе, про кожного хто дотичний до теми війни.

За словами тих, хто добре знав Максима, він був швидше не воїном, а філософом, творцем і митцем. Проте реалії життя такі, що війна змушує всіх боронити рідну землю. «Хто не народжений для війни, так це Макс. Він мав жити, писати. Для мене це свята людинах», — саме так про полеглого воїна-поета відгукнувся Юрко Юрченко [55].

На своїй сторінці у Facebook Максим писав, що захоплюється фотографією і мріє, щоб його роботи були розміщені у галереї чи у кафе, «щоб військовий простий побут накладався на побут міста, створюючи єдину картинку». На запитання «Хто ваші побратими?» Максим Кривцов відповідає: «Найкращі люди у світі. Іноді я їх фотографую, іноді – пишу про них».

Поезія молодого поета наскрізь пронизана глибокими роздумами про життя війні та про смерть. 5 січня 2024 року, за два дні до того, як обірвалося його життя, Максим опублікував у мережі вірш, що ніби пророчив його загибель: *«Моя голова котиться від посадки до посадки як перекотиполе чи м’яч мої руки відірвані проростуть фіалками навесні…»* [46].

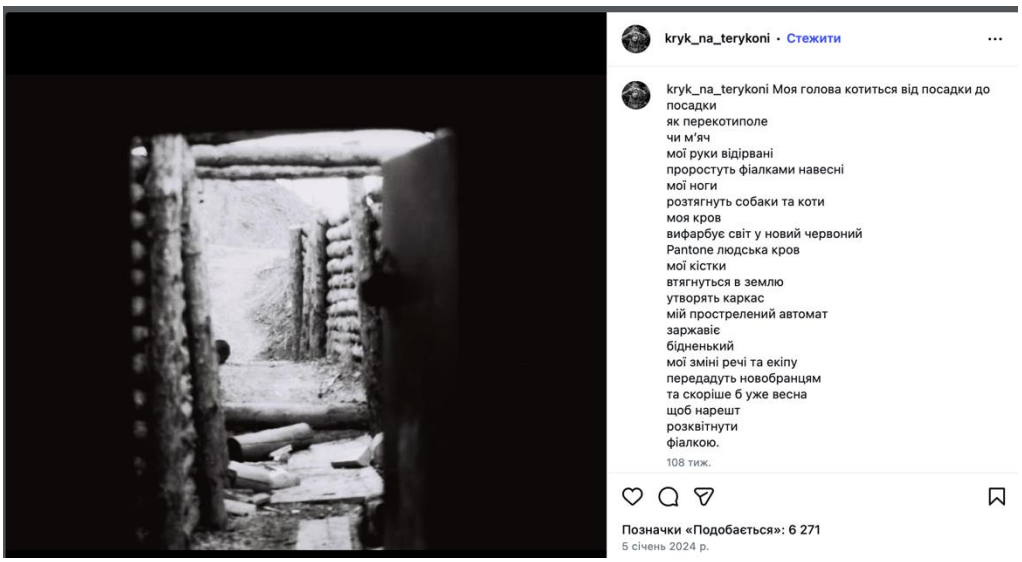

Рис. 3.6. – Скріншот вірша Максима Кривцова опублікованого в мережі Інстаграм

Селекціонер із Дніпра Євгеній Рудницький присвятив новий сорт фіалки під назвою RUD-DALI загиблому поету та воїну Максиму Кривцову. Її квіти ніжного світло-фіолетового кольору із білою облямівкою пелюсток. Ніби передбачаючи свою смерть, Максим жартував про те, що «стане класиком, якщо загине на війні».

Сформований медійний образ Максима є прикладом творчості попри тягар війни, любові до своєї професійної діяльності та людей навколо, прикладом ідейності та відваги. Максим був не зовсім журналістом, проте медійною особистістю, яка лишила вагомий вклад в розвиток нової сучасної української поезії з акцентом на теперішні події.

Олексій Чубашев

Олексій Чубашев – один з найвпізнаваніших воєнкорів, який був не лише яскравим представником медіаспільноти, але й воїном-захисником. Його медіаобраз став архетипом «рекрута», який понад усе хотів підняти рівень української армії. Медіапортрет Олексія демонструє, як журналістика та військова діяльність можуть розвиватися в тандемі та допомагати зрозуміти сенси обох професій. У медіадискурсі він репрезентується як військовий журналіст, який поєднує складні наративні структури війська з медійною

роботою. Актуальність аналізу його медіапортрету зумовлена трансформацією ролі журналіста в умовах збройного конфлікту.

Публічний образ Чубашева сформувався після виходу проєкту «Рекрут», який закріпив за ним репутацію журналіста, який здатний опанувати військову справу та показати «закулісся» військової служби. Олексій спробував себе у ролі новобранця-снайпера, десантника, морського піхотинця та бійця ССО. У інтерв'ю та своїй професійній діяльності журналіст демонструє раціональність і структурованість мислення. Його комунікативна стратегія передбачає акцент на патріотизмі, чесності та важливості розвитку української військової справи. Таким чином, формується образ журналіста-захисника в збройному протистоянні, зокрема російсько-українському.

Олексій народився в наразі тимчасово окупованому м. Пологи Запорізької області. Закінчивши військовий ліцей Івана Богуна у Києві, а згодом і Військовий інститут КНУ за спеціальністю «журналістика», долучився до Центральної телерадіостудії Міноборони служити військовим кореспондентом. З початком зони АТО журналіст знімав репортажі на фронті, тому після початку повномасштабного вторгнення повернувся до лав ЗСУ.

У публічному просторі ім'я Олексія перетворилося на маркер боротьби за покращення війська. Його образ активно використовується в професійному дискурсі військової журналістики, а також у наративах про становлення журналіста, як громадянина своєї країни та захисника. Він приклад того, що журналіст – це в першу чергу військовий, що виконує бойові завдання так само як і всі інші, і водночас документує реальність.

У інтерв'ю, відеосюжетах і меморіальних публікаціях, присвячених Олексію, домінують такі мотиви професійної відваги, патріотизм, людяність і подвійна ідентичність. Адже як журналіст, документуючи період ще АТО та знімаючи після 2022 року, він не боявся, ризикуючи своїм життям і безпекою працював у різних, часто екстремальних умовах. Як представник нації українців медійник не лише став на захист своєї країни, але й працював над покращенням ставленням суспільства до військової сфери. В одному з інтерв'ю на питання:

«Що вас може вивести із себе?» журналіст відповів: «Коли ображають дітей, коли відбувається щось нечесне і коли нечесно ставляться до моєї країни» (https://youtu.be /_W36nQbg8ko?si=ISxShWyVTLMLP8zm).

Створивши перший в Україні військовий реаліті під назвою «Рекрут», Олексій намагався показати підготовку українських військових та важливу роль власної армії. Можна сказати, що це глибоко символізує епоху, в якій ми живемо, де ролі можуть змішуються, а істина – не лише в словах, а в діях.

У медіапублікаціях про Олексія часто використовуються фотографії з передової – з автоматом, у бронежилеті; кадри з серіалу «Рекрут»; цитати з його постів у Instagram та різних інтерв'ю. Використання цих даних створює ефект присутності, ми не просто дізнаємося про журналіста, а бачимо його діяльність з різних ракурсів, різних життєвих ситуаціях.

Аналізуючи соціальні мережі журналіста ми бачимо активного представника сфери журналістики, військової справи та ініціативної, енергійної особистості. Його Instagram наповнений фото та відео зі служби, журналістських буднів та активного життя Олексія. Після загибелі журналіста дружина виклала пост, в якому зазначила про не марно прожите життя Олексія, за час якого йому вдалося досягти багато результатів та здійснити багато мрія. Також Юлія наголосила про важливість пам'ятати героя та продовжувати його справу. Адже боротьба за українську незалежність була важливою для журналіста. В одному зі своїх інтерв'ю медійник зазначив: «Я переконаний, що на сьогоднішній день я воюю проти найбільшого зла на цій планеті. Коли ти дізнаєшся про ці звірства, які чинили і чинять російські солдати на цій території, в моєму розумінні таке можуть робити тільки люди одержимі».

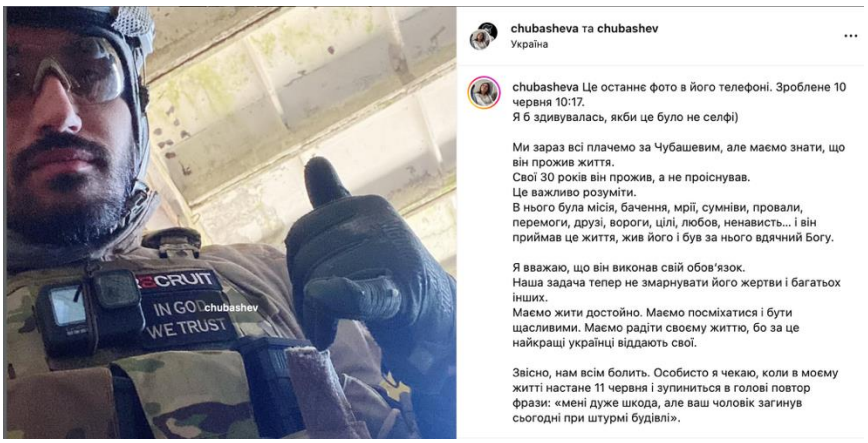

Рис. 3. 7 – Скріншот з Instagram сторінки Олексія Чубашева

Візуальний образ Олексія вирізняється простотою та відсутністю гламуризації. Військовий одяг, мінімалістичний стиль, природна манера спілкування створюють ефект довіри та наближеності до глядача. Як простежується в медіа коментарів друзів, колег та знайомих свідчать про позитивну вдачу, яка виділяла його з поміж інших. Також за словами дружини Олексія, він мав сильний, пробивний характер та завжди намагався робити краще для своєї країни.

Комунікативна стратегія базується на відкритості, емпатії та діалогічності. У його риториці домінують пояснювальні інтонації, акцент на фактах і водночас – емоційне залучення аудиторії. Це формує стійкий образ журналіста-посередника між глядачем і «іншим» культурним середовищем.

У контексті сучасної медіатизації постать Чубашева демонструє процес перетворення журналіста на представника Збройних Сил України. Ключовими елементами професійної діяльності: дослідження військової культури, цікавий формат подання інформації, залученість до процесу.

Таким чином, його медіаприсутність функціонує як інтегрована комунікаційна модель, що поєднує телебачення та військо.

У медіа просторі Чубашев репрезентується як популяризатор та дослідник військової діяльності, представник боротьби за державність, військовий кореспондент. Його діяльність сприяє формуванню ідейності, патріотизму та розширенню світогляду аудиторії у військовій сфері. Загибель журналіста стала

втратою для всієї України. Адже в його образі ми бачимо поєднання медійника та військового, який прагнув лише кращого для країни та розвитку журналістики в поєднанні з військовою діяльністю.

У медіа матеріалах присвячених загибелі журналіста та історії його життя, зокрема, у фільмі «Ефект присутності» (https://youtu.be/9_wlVmQOjyA?si=W7-lYYakhF47oPKi) ми бачимо образ не лише професійного військового кореспондента та представника Збройних сил України, а й батька, сина, друга та громадянина своєї держави. Даний фільм служить прикладом цифрової меморіалізації, а також символом пам’яті та важливих цінностей. Сама назва говорить про психологічний та медійний прийом, що створює в глядачів ілюзію особистої участі або спостереження за подією в реальному часі. Даний фільм допомагає нам відчути емоційний зв'язок з журналістом, через розповідь від першої особи.

Описані деталі, уривки відео та фото життя журналіста зосереджують увагу не лише на професії Олексії, але й на його цінностях, особистому житті та сенсах, які він закладав у своїй діяльності. В коментарях під даним фільмом ми можемо спостерегти позитивні відгуки про журналіста, захоплення його відвагою і професійною діяльністю та мотивацію завдяки його боротьбі.

Отже, медіапортрет Олексія Чубашева демонструє трансформацію журналіста у військовослужбовця, що поєднує документалістику, національні наративи та елементи військової служби. Його образ функціонує в українському медіапросторі як символ боротьби, відваги, дослідницької журналістики, що поєднує сферу війська, орієнтованої на подання інформації про підготовку нових кадрів Збройних Сил України.

Повномасштабне вторгнення, терор проти мирного населення, велика кількість біженців всі ці події сколихнули не лише Україну, але й увесь світ. Збройні конфлікти у світі часто ставали інформаційним полем боротьби та досліджень журналістів. Основне завдання представників медіа – це швидко, стійко та етично реагувати на навколишні події. У зв’язку з вторгнення росії на

допомогу українському народу прийшли інші держави. Допомога з прийомом біженців, постачання зброї та продовольства, висвітлення подій на світовому рівні. Велика кількість добровольців з інших країн долучилися до Збройних Сил України. Також багато представників закордонних ЗМІ приїхали працювати в Україну аби висвітлювати хід війни та її наслідки.

У ході даного дослідження варто сформувати та розглянути медіапортрет іноземного журналіста. В своїй роботі я зосереджуся на аналізі медіапортрету американського журналіста Брента Рено, який загинув в Ірпені у 2022 році.

Брент Рено

Метою даного медіапортрета є аналіз особливостей репрезентації постаті загиблого журналіста в медіапросторі. Після загибелі медійника була створена стрічка, яка висвітлює життєвий та творчий шлях Рено, яка має назву «Armed Only With A Camera: The Life and Death of Brent Renaud («Озброєний лише камерою: життя і смерть Брента Рено»). Такими словами можна описати професійну діяльність багатьох журналістів, які працюють з темою війна. Аналізуючи медіапростір стає помітно, що для даного американського журналіста камера, дійсно, була зброєю. Рено був військовим репортером, документалістом, працював у Афганістані та Іраку.

Рис. 3.8. – Брент Рено під час документування війни в Україні (Фото: PLEON Talan)

51-річний журналіст загинув від російських окупантів в Ірпені, 2022 року, висвітлюючи події та відкриваючи правду світові. Медіа посилюють емоційне сприйняття даної постаті та транслюють певні наративи. Досліджуючи різні медіа матеріали можна помітити, що формується ефект символічного авторитету журналіста. Адже з одного боку, ми бачимо представника журналістики, який виконує свої професійні обов'язки та репрезентується як приклад професійної відданості. А з іншого боку, образ Рено, інтерпретується в медіа як символічна атака на свободу слова. Його загибель інтерпретується в медіа як, намагання окупантів приховати свої злочини.

Зосереджуючи свою увагу на біографії журналіста, можна помітити, що тема війни була його професійній діяльності близька. Рено працював зі своїм братом Крейгом Рено над створенням фільмів для таких каналів, як HBO, Vice News? а також був співробітником Нью-Йорк таймс. Професійні роботи журналіста отримували найвищі відзнаки на фестивалях документального кіно. За словами головної редакторки УП (pravda.com.ua) Севгіль Мусаєвої Брент виконував в Україні редакційне завдання американського журналу Time. Згідно із заявою, опублікованою на сайті видання, Брент працював в Україні над проєктом TIME Studios, присвяченим глобальній кризі біженців [53].

Отримані результати аналізу медіа дозволяють стверджувати, що журналіст був відданий своїй професій та своїм особистим переконанням. Аналізуючи стрічку присвячену його діяльності можна зіставити медіа образ журналіста: сміливий, не боїться ризиків, влучно подає інформацію, живе своєю діяльністю. Головна редакторка УП також навела цитату з гарвардського есе Брента: «Але є й інше, про що я постійно думаю.

Попри небезпечність роботи у зоні бойових дій, і я зовсім не хочу применшувати цю небезпеку, іноді мені здається, що я насправді уникнув кулі, роблячи те, що роблю. Попри небезпеку, яку несе ця професія, я все більше

усвідомлюю, що найздоровіше, що я коли-небудь робив, – це успішно жив далеко від того місця, звідки я родом» [53].

Медіапортрет виконує важливі функції, такі як меморіальна та професійно-етична. На прикладі даного журналіста простежується важливий вплив професії журналіста на подання інформації та викритті правди. Також створений короткометражний фільм про нього доводить той факт, що пам'ять про вчинки людини, її досягнення та прагнення важлива.

Підсумовуючи написане можна стверджувати, що проведене дослідження даних медіапростору, присвячених американському журналісту дає зрозуміти меморіально-символічний характер медіапортрету. У медійному полі публічному дискурсі Брент Рено репрезентується як професіонал, відданий своїй справі та принципам документування воєнної реальності.

Отже, медіапортрети систематизують та демонструють професійний вплив та особистий внесок журналістів, у боротьбу за незалежність, свободу слова та розвиток журналістики враховуючи збройних конфлікт в Україні. Варто зазначити, що попри схожість преставлених медіапортретів простежуються відмінність тональності оприлюдненої інформації, настроїв та біографічних даних журналістів, які посприяли їхнім рішенням в своїх журналістській діяльності.

Кожен із сформованих медіапортретів має власну цінність та подає певні наративи, які формують колективну пам’ять, цінності та приклади. Роль медіапортретів у сучасних журналістських дослідженнях дуже важлива і багатогранна, особливо в сучасному медіапросторі та історичній пам’яті. Вона полягав у фіксації, збереженні та трансляції фактів і подій, які подаються крізь призму професійної діяльності та життя окремих особистостей.

ВИСНОВКИ

Військове вторгнення Росії на територію суверенної України внесло зміни в усі сфери життєдіяльності нашої країни. Професійна діяльність у медіагалузі не стала виключенням, робота журналіста набула нових вимірів – від фіксації історичних подій до участі в захисті держави як в інформаційному, так і в прямому значенні. Українські журналісти стали свідками війни, її літописцями... й змушені стати воєнними журналістами. Аби світова спільнота почула й побачила всю правду про агресію Росії проти України, висвітлення медійниками подій, процесів під час війни стало необхідністю і важливим елементом повсякдення, попри небезпеки, ризики для життя та різні труднощі при виконанні редакційних завдань.

Представники медіагалузі, як ті, що стали на захист країни, так і ті, що виконують свої професійні обов’язки чи як цивільні, на превеликий жаль, досить часто поповнюють сумну статистику жертв війни. На сьогодні, за офіційними даними Інституту масової інформації 123 особи є вбитими, закатованими..., і наше завдання не тільки пам’ятати про них, а й усіма методами зберегти пам’ять про них.

Одним із інструментів для досягнення збереження історичної пам’яті є створення медіапортретів. Медіапортрет, як синтез різних жанрів журналістики стає важливим явищем у цифрову епоху, сприяючи популяризації культурної спадщини та дослідженні історичних процесів. Попри зростаючу актуальність медіапортретів, у журналістиці вони є недостатньо дослідженими. Їхній потенціал як культурного і меморіалізаційного феномену потребує комплекснішого аналізу, зокрема щодо того, як медіапортрети формують уявлення про діячів медіа та впливають на їхнє сприйняття. Важлива їхня роль полягає у здатності переосмислювати культурно-історичні факти, створюючи нові образи та сенси сформовані за допомогою дослідження конкретних медіа образів.

Дослідження медіапростору та створення медіапортретів відіграє важливу роль у розумінні історичних процесів та огляді певних подій крізь призму певної особистості та подання її в ЗМІ. З початком війни на Сході, а особливо з повномасштабним вторгненням в українському суспільстві постали питання національної ідентичності, збереження культурної пам'яті та наративи боротьби. Журналісти, як представники професії, що веде свою інформаційну боротьбу стали прикладами відваги, професійності та патріотизму.

У кваліфікаційній роботі здійснено спробу створення комплексного медіапортрету журналістів, які загинули в період російсько-української війни, на прикладі таких медійників як Олександр Махов, Ірина Цибух, Максим Кривцов, Вікторія Рощина. В подальшому це може стати важливим феноменом сучасного українського медіапростору та складника меморіальної культури у цілому.

У першому розділі було теоретично осмислено поняття «медіапортрет» як синтетичну журналістську форму, що поєднує елементи біографічного нарису, репортажу, інтерв'ю, публіцистики та меморіального тексту. Визначено його основні функції – інформативну, аксіологічну, виховну, мобілізаційну та меморіальну. Також з'ясовано, що формування медіапортретів у воєнний час відбувається під впливом національних наративів боротьби, єдності, культурної тяглості та героїзації.

У другому та третьому розділах здійснено контент-аналіз медіаматеріалів, присвячених загиблим журналістам, проаналізовано їхні біографіяні дані, професійну діяльність, публічні виступи, соціальні мережі, а також післясмертні меморіальні тексти. На прикладі Ірини Цибух, Вікторії Рощиної, Олександра Махова встановлено, що їхні медіапортрети формуються на перетині професійної ідентичності, громадянської позиції та воєнного досвіду.

Аналіз показав, що домінантними характеристиками цих образів є відданість професії, сміливість, принциповість, готовність до ризику, загострене почуття справедливості та усвідомлення своєї місії як носіїв правди. Після загибелі відбувається трансформація медіапортрета: з професійного та

особистісного образу він переходить у символічну площину – стає частиною колективної пам’яті та національного наративу.

Публічний образ Ірини Цибух сформувався на перетині медіа, громадянської активності та військового волонтерства, а після загибелі у травні 2024 року набув особливої символічної ваги в українському медіапросторі. Її ім’я здебільшого згадується не лише як конкретна людина, а як символ боротьби та уособлення цінностей, пов’язаних з пам’яттю, обов’язком та традиціями.

Медіаобраз Вікторії Рощиної – 27-річної журналістки у медіапросторі асоціюються з поняттями «боротьба», «правосуддя», «відвага»... Вікторія стала першою журналісткою, яку жорстоко закатували у російському полоні. Головні професійні принципи журналістської діяльності в оприлюдненні правди та документування злочинів російської армії мали не лише суспільне значення, а її вбивство – світовий резонанс.

Олександр Махов у медіасередовищі постає як журналіст, який знається на цивільній професійній діяльності і військовій службі. Війна з 2014 року змінює його цінності, характер, мрії та формує амбітного кореспондента та людину, яка готова захищати свою країну. Олександр стає яскравим представником професії журналіста та прикладом свідомого українця і відважного воїна-захисника.

Медіапортрет Максима Кривцова формується переважно на основі його власних інтерв’ю, де чітко простежуються його основні думки, цінності та прагнення у буденному, мирному житті. Сформований медійний образ стає прикладом творчості попри тягар війни, любові до своєї діяльності та людей навколо, прикладом ідейності та відваги. Максим хоч був не зовсім журналістом, проте відомою медійною особистістю, яка лишила вагомий внесок у розвиток нової сучасної української поезії з акцентом на теперішні події в Україні.

Дослідження довело, що медіапортрети загиблих журналістів виконують не лише інформативну функцію, а й формують моральні орієнтири, сприяють консолідації суспільства, підсилюють національну ідентичність і закладають меморіальні смисли для майбутніх поколінь. Водночас виявлено необхідність збереження балансу між героїзацією та журналістською об’єктивністю.

Таким чином, поставлену у вступі мету дослідження – проаналізувати особливості формування медіапортретів журналістів, які загинули під час російсько-української війни, визначити їх функції та наративні моделі – досягнуто. Усі визначені завдання роботи виконано, зокрема уточнено сутність поняття «медіапортрет» та охарактеризовано його жанрові та функціональні особливості у сучасному інфопросторі. Водночас проаналізовано опубліковані на різних ресурсах матеріали про загиблих журналістів і виокремлено домінантні теми, мотиви й наративи. На основі аналізу інформації про медійників встановлено специфіку репрезентації образу журналіста в умовах воєнного часу, і це дало підстави здійснити узагальнення щодо ролі медіапортретів у формуванні національної пам’яті.

Результати дослідження підтверджують, що медіапортрети журналістів, які загинули під час російсько-української війни, є важливим інструментом осмислення сучасної української і не тільки історії, вони відображають трансформацію професійної ідентичності професії журналіста в умовах війни та становлять суттєвий внесок у розвиток української журналістики й меморіальної культури в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арман Солдін став 14-им медіапрацівником, що загинув при виконанні професійних обов'язків. *Національна спілка журналістів України*. URL: https://surl.li/hadjnv (дата звернення: 11.10.2025).

2. Балалаєва О. Ю. Класифікація жанрів новинної журналістики: вітчизняні та зарубіжні підходи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Соціальні комунікації». 2018. № 12. С. 36–39.

3. Бабенко О. Засади підготовки військових тележурналістів України в умовах гібридної війни. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2017. Вип. 42. С. 12–18. URL: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/VLNU_Jur_2017_42_4 (дата звернення: 13.10.2025.)

4. Бехта І. А. Дискурс наратора в англомовній прозі : монографія. Київ : Вид-во Грамота, 2004. 304 с.

5. Буроменьский М., Білз Е., Бетц М., Казанжи З., Штурхецький С., Шюпп К. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації : посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ : «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.

6. Борук В. Візуалізація колективної пам'яті в сучасному українському мистецтві. *Культурно-цивілізаційна проблематика у дослідженнях молодих науковців :* зб. матеріалів наук. круглого столу. м. Київ, 17 квіт. 2025 р. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2025. С. 7–11.

7. Вулицю Тургенєва перейменовано на честь українського журналіста, дисидента Михайла Осадчого : [новини]. *Київська міська рада. 2024. 30 січ.* URL: https://kmr.gov.ua/uk/content/vulycyu-turgenyeva-pereymenovano-na-chest-ukrayinskogo-zhurnalista-dysydenta-myhayla (дата звернення: 12.01.2026).

8. Голобородько О. О. Героїзація в контексті нових медіа: особливості медіаконструювання образів героїв-військових. *Perspectives of contemporary*

science: theory and practice : матеріали 2-ї Міжнародної науково-практичної конференції (1–3 квітня 2024 р., Львів*)*. Львів, 2024. С. 781–784.

9. Голоси й очі фронту: 10 українських журналістів, які фіксують війну зсередини. URL: https://kharakter.media/articles/422758/golosi-j-ochi-frontu-10-ukrainskih-zhurnalistiv-yaki-fiksuyut-vijnu-zseredini (дата звернення: 11.01.2026).

10. Гончаренко А. Трансформації розвитку української скульптури (в контексті культурно-мистецьких процесів 1990-х – 2000-х рр.) : дис. канд. мистецтвозн. : 26.00.01. Івано-Франківськ, 2015. 151 с.

11. Гудименко Ю. Хороший ліберал – правий ліберал*є*. *Telegram*. URL: https://t.me/gudymenko_official (дата звернення: 13.01.2026).

12. Гусєв А. В. Нарис серед інших жанрів друкованої спортивної преси. *Література в контексті культури*. 2014. С. 39–45.

13. Дем’янчук Д. В. Проблеми дотримання норм журналістської етики в умовах війни : *робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра;* спец. 061 Журналістика Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 101 с.

14. Десятник Г. О. Основи екранної документалістики: навчальний посібник / ред. С. І. Горевалов. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. 287 с.

15. Десятерик Д. «Мстислав Чернов: «Сподіваюся, що фільм, над яким я зараз працюю, буде про кінець війни». URL: https://lb.ua/culture/2025/08/25/692702_mstislav_chernov_spodivayusya.html (дата звернення: 11.01.2026.)

16. Дзігора К. Історична пам’ять у дзеркалі постмодерної методології. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 19 (96). С. 40–48

17. Дубасенюк О. А. Метод контент-аналізу у системі психолого-педагогічних досліджень. *Методологія наукової діяльності :* навчальний посібник. Вид. 2-ге, допов. 2010. / за ред. професора Д.В. Чернілевського. Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. С. 200–221.

18. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації : посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ. 2016. 118 с. URL: https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/9/3/254531.pdf.

19. Загинув журналіст Олександр Махов. *Інститут масової інформації*. URL: https://imi.org.ua/news/zagynuv-zhurnalist-oleksandr-mahov-i45391.

20. Завжди був серед найсміливіших: Зеленський відреагував на загибель… . *24 канал*. URL: https://24tv.ua/zavzhdi-buv-sered-naysmilivishih-zelenskiy-vidreaguvav-zagibel_n1971535.

21. Загурна Т. С. Журналістика епохи війни: виклики та особливості роботи репортерів в умовах конфлікту : *кваліфікаційна робота бакалавра*. Київ : КУБГ, 2025. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/54849.

22. Захарченко А., Рогальов О., Захарченко О., Молоціян В., Фурсенко М. Національний наратив України під час повномасштабного вторгнення. *Proceedings of the International Conference on Smart Innovations in Digital Economy* (ICS-2024). 2024. С. 33–35.

23. Зашкільняк Л. Історична пам’ять і соціальні функції історії у сучасному світі. *Україна–Європа–Світ :* міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2009. Вип. 2. С. 156–159. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/ Zashkilniak_Leonid/ Istorychna_pamiat_i.

24. З початку повномасштабного вторгнення 82 медійники були вбиті, а 14 зникли безвісти. *Детектор медіа*. URL: https://detector.media/infospace/ article/228819/2024-06-26-z-pochatku-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-82-mediynyky-buly-vbyti-a-14-znykly-bezvisty-lubinets/ (дата звернення: 26.06.2025).

25. Зражевська Н. І., Заіка В. Як змінилася робота українського журналіста під час війни. *Інституційний репозиторій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*. 2023. С. 68–77. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49274 (дата звернення: 25.10.2025).

26. Інститут масової інформації. URL: https://imi.org.ua/monitorings /rosiya-skoyila-858-zlochyniv-proty-zhurnalistiv-i-media-v-ukrayini-vid-pochatku-povnomasshtabnoyi-vijny?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 19.10.2025)

27. Ірина Цибух – історія, діяльність та подвиг. *Womenua Today*. URL: https://womenua.today/projects/iryna-tsybuh/ (дата звернення: 01.11.2025).

28. Ірина Цибух «Чека»: близькі згадують історії про її життя і любов. *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/irina_tsibuh_cheka_blizki_zgaduyut_istoriyi_pro_yiyi_zhittya_i_lyubov_n1589234 (дата звернення: 01.11.2025)

29. Камінська А. Першу допомогу отримає родина Вікторії Рощиної: Уряд запровадив виплати у разі загибелі або поранення журналістів. URL: https://rubryka.com/2025/12/13/pershu-dopomogu-otrymuye-rodyna-viktoriyi-roshhynoyi-uryad-zaprovadyv-vyplaty-u-razi-zagybeli-abo-poranennya-zhurnalistiv/ (дата звернення: 08.01.2026).

30. Культурно-цивілізаційна проблематика у дослідженнях молодих науковців : зб. наук. ст. та тез наук. повід. за матеріалами наук. круглого столу Інституту культурології НАМ України та каф. культурології НаУКМА, Київ, 17 квітня 2025 р. Київ : ІК НАМ України, 2025. 80 с.

31. Калина О. Коли гримлять гармати. Вірш. URL: https://rubryka.com /2025/12/13/pershu-dopomogu-otrymuye-rodyna-viktoriyi-roshhynoyi-uryad-zaprovadyv-vyplaty-u-razi-zagybeli-abo-poranennya-zhurnalistiv/ (дата звернення: 06.01.2026.)

32. Крилова В. Медійна харизма як результат поєднання екранного образу і реальних рис особистості та її прояви у кінематографі. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 48. С. 57–63.

33. Кривцов Максим – авторські книги та біографія. *Nash Format*. URL: https://surl.li/bbscfh (дата звернення: 12.12.2025.)

34. Кривцов Максим – некролог. *Платформа пам'яті Меморіал*. URL: https://memorial.ua/obituaries/militaries/kryvtsov-maksym-1182 (дата звернення: 12.12.2025.)

35. Кривцов Максим: «Я мав жахливу мрію – ходити по Києву з автоматом». *Chytomo*. URL: https://chytomo.com/maksym-kryvtsov-ia-mav-zhakhlyvu-mriiu-khodyty-po-kyievu-z-avtomatom/ (дата звернення: 13.12.2025.)

36. Кот Г., Масюк М. Створення іміджевого образу сучасного телеведучого: аспекти виразності та перевтілення. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2020. Т. 3. № 1. С. 48–56.

37. Ліна Костенко: Люди не знають, кого вибирати, бо не можна ж вибрати когось з нікого. URL: https://chas.cv.ua/culture/52994-lina-kostenko-lyudy-ne-znayut-kogo-vybyraty-bo-ne-mozhna-zh-vybraty-kogos-z-nikogo.html (дата звернення: 08.01.2026).

38. Лучик В. В. Відновлення історичних топонімів як чинник українського державотворення. *Магістеріум :* зб. Нац. Ун-т «Києво-Могилянська академія». Мовознавчі студії. Київ. 2011. Вип. 43. С. 49–53.

39. «Мамо, це – війна, а війна – статистика. Просто молися». *Пам'яті воїнів «MAHNO GROUP»*. URL: https://youtu.be/9XOmnITvN1A?si=0NKvneH-0G5ENs9y (дата звернення: 08.01.2026).

40. Макс Левін. Requiem. *Платформа пам'яті журналістів Journalists Memorial*. URL: https://journalistsmemorial.gongadzeprize.com.ua/maks-levin (дата звернення: 25.01.2026).

41. Матвієнків С., Кирничний С. Мас-медіа України в контексті політичних трансформацій суспільства. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія : Політологія. 2024. № 1(16). С. 34–41.

42. Меморіал Героїв Небесної Сотні став переможцем першої Національної премії з ландшафтної архітектури : [новини]. *Львівська міська рада*. 2020. 11 вересня. URL: https://city-adm.lviv.ua/news/architecture-and-historic-heritage/memorial-heroiv-nebesnoi-sotni-stav-peremozhtsem-pershoi-natsionalnoi-premii-z-landshaftnoi-arkhitektury/ (дата звернення: 11.10.2025)

43. Місія. *Платформа пам'яті Меморіал*. URL: https://memorial.ua/mission. (дата звернення: 16.11.2025)

44. Михайлин І. Л. Основи журналістики: Підруч. 5-те вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури. 2011. 496 с.

45. Мороз А. В. Наративний підхід до дослідження ідентичності особистості. *Наука і освіта*. 2009. № 4. С. 30–34.

46. Моя голова котиться від посадки до посадки…. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/p/C1uaaeLNvV-/ (дата звернення: 14.12.2025).

47. Національний наратив: три бачення України. *CAT-UA*. URL: https://cat-ua.org/2024/04/17/naczionalnyj-naratyv-try-bachennya-ukrayiny/ (дата звернення: 27.01.2026).

48. Наумова Л. М. Документалістика: телевізійний вимір. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2009. Вип. 6. С. 247–254.

49. Нестерук С., Синевич Б. Наративний аналіз як інтерпретація розповіді: методичний коментар. *Інноватика у вихованні*. 2024. № 2 (19). С. 143–152.

50. Нестеренко О. А. Жанрова природа мультимедійних історій. *Наукові записки Української академії друкарства.* 2016. № 2. С. 346–355. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_2_41 (дата звернення: 27.12.2025).

51. Олександр Махов. Street Codes – Коди вулиць України. URL: https://streetcodes.in.ua/streetcodes/oleksandr-mahov/ (дата звернення: 27.11.2025).

52. Перепелиця, Н. О. Вплив психології мас-медіа на формування політичної свідомості: механізми маніпуляції громадською думкою. *Регіональні студії : науковий збірник*. Вип. 36. С. 139–144 Ужгород : Видавничий дім «Гельветика». 2024. С. 144–148. URL: http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua /archive/36/23.pdf.

53. Під Києвом окупанти вбили журналіста New York Times. *Українська правда.* 2022. 13 берез. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/13 /7331096/ (дата звернення: 12.10.2025).

54. Поседворний Т. Сучасна українська теледокументалістика: головні виклики і завдання. *Вісник Львівського університету*. Серія : Журналістика. 2017. Вип. 42. С. 178–184.

55. Рани, на які намотуєш жовтий скотч. *Littera.ZT*. URL: https://littera.zt.ua/all-news/rani-na-yaki-namotuesh-zhovtij-skotch (дата звернення: 01.01.2026).

56. Рощина Вікторія – некролог. Платформа пам'яті *Меморіал.* URL: https://memorial.ua/obituaries/people-who-brought-victory-closer/roshchyna-viktoriia-3270 (дата звернення: 11.12.2025).

57. Різун В. В., Скотникова Т. В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві : навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Преса України, 2008. 144 с.

58. Сампан І. Журналісти і зброя несумісні. Тоді як себе захистити? *Детектор медіа*. 2022. 26 січ. URL: https://detector.media/blogs/article/195887/2022-01-26-zhurnalisty-i-zbroya-nesumisni-todi-yak-sebe-zakhystyty/ (дата звернення: 01.01.2026).

59. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики : аналіт.-довід. зб. / за заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Кущ, М. Дворового, О. Погорелова. Київ : Комісія з журналістської етики, 2022. 90 с.

60. Січкаренко Г. Особливості методів аналізу документних джерел інформації. *Соціум. Документ. Комунікація*. Серія: : Історичні науки. 2018. Вип. 6. С. 212–229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/colscart_2018_6_14, (дата звернення: 10.10.2025).

61. Сміливість і нагорода: Вікторія Рощина отримала нагороду за відвагу – OXI Courage. *Лайф.Правда* URL: https://surl.li/epfrzd (дата звернення: 11.12.2025).

62. Смілива, відважна і зі загостреним почуттям справедливості: якою була журналістка Вікторія Рощина, яку Росія вбила в полоні. *ZMINA*. URL: https://zmina.info/articles/smilyva-vidvazhna-iz-zagostrenym-pochuttyam-spravedlyvosti-yakoyu-bula-zhurnalistka-viktoriya-roshhyna-yaku-rosiya-vbyla-v-poloni/ (дата звернення: 11.12.2025).

63. Табінський Я. Фотодокументалістика воєнного часу: авторський стиль у створенні візуальних історій. *Вісник Львівського університету*. Серія : Журналістика. 2025. Вип. 56. С. 119–127.

64. Тхоровська С. Метод дискурс-аналізу: поняття та застосування (на прикладі ідеологічного дискурсу). *Молодий вчений*. 2022. № 2 (102). С. 104–107.

65. У Києві внаслідок ракетного удару загинула журналістка Радіо Свобода Віра Гирич. *Суспільне новини*. URL: https://suspilne.media/233965-cerez-raketnij-udar-rf-u-kievi-zaginula-spivrobitnica-radio-svoboda/ (дата звернення: 15.12.2025).

66. У Києві вшанували пам’ять загиблого на війні журналіста Олександра Махова. *Суспільне Новини*. URL: https://suspilne.media/kyiv/387713-u-kievi-vsanuvali-pamat-zagiblogo-na-vijni-zurnalista-oleksandra-mahova/ (дата звернення: 11.12.2025).

67. У Києві створили мурал на честь загиблого воїна Тараса Давидюка. *Big Kyiv*. 2025. 14 листопад. URL: bigkyiv.com.ua (дата звернення: 11.11.2025).

68. Улибін В. А. Етичні принципи журналістики в оприлюдненні матеріалів про жертв. *Інституційний репозиторій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*. 2024. С. 161–170. URL: https://intcom.kubg.edu.ua/index.php/journal/artic... (дата звернення: 14.10.2025).

69. Філіп’єва Д. Як захиститися від дезінформації та маніпуляцій: шість простих кроків. URL: https://ms.detector.media/mediaosvita/post/37991/2025-05-27-yak-zakhystytysya-vid-dezinformatsii-ta-manipulyatsiy-shist-prostykh-krokiv/ (дата звернення: 10.01.2026).

70. Цибух Ірина – некролог. *Платформа пам’яті Меморіал*. URL: https://memorial.ua/obituaries/militaries/tsybuh-iryna-1180 (дата звернення: 05.01.2026).

71. Циніцкий А. Компаративний аналіз англомовних і українськомовних ЗМІ. *Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу* : матеріали IX Міжнар. наук.-практ.

конф., 20-21 трав. 2025 р. Полтава : ПІЕП, 2025. С. 453–456. URL: https://surl.lt/kevsac (дата звернення: 10.01.2026.)

72. Через російський обстріл загинув журналіст Олександр Махов – ЗМІ. *Суспільне Новини*. URL: https://suspilne.media/235921-cerez-rosijskij-obstril-zaginuv-zurnalist-oleksandr-mahov-zmi/ (дата звернення: 18.01.2026.)

73. Шурхало Д. Холодний Яр в українській історії та літературі. Радіо Свобода. 2025. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/istorychna-svoboda-kholodnyy-yar-v-ukrayinskiy-istoriyi-ta-literaturi/33290019.html (дата звернення: 10.12.2026).

74. «Шлях до Перемоги: чому ми потребуємо власної героїки». *Читомо*. URL: https://chytomo.com/shliakh-do-peremohy-chomu-my-potrebuiemo-vlasnoi-heroiky/ (дата звернення: 25.10.2025).

75. Ясь О. Типологічний метод у дослідницьких практиках В. Антоновича. *Історіографічні дослідження в Україні*. Вип. 20. Київ, 2010. С. 61–86.

76. Award-winning documentary *20 Days in Mariupol* screens at the United Nations. *Euronews*. URL: https://surl.lu/tjikhd (дата звернення: 20.01.2026).

77. Cheka_tsybukh. Вона все це робить задля власної самореалізації. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/p/CrbeoDYNAZv/ (дата звернення: 13.11.2025).

78. Cheka_tsybukh. Колись повернусь з війни і спробую знову бути гарним управлінцем… *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/p/ CzvgPUat3Dh/ (дата звернення: 05.11.2025).

79. Liubavskiy R. Murals of Kharkiv: space, memory, historical politics. *City: History, Culture, Society*. 2021. № 12 (1., P. 24–40. DOI: https://doi.org/ 10.15407/mics2021.12.024 (дата звернення: 18.12.2025).

80. Makhov.tv. Я ветеран і резервіст і я йду на війну. Настав час визвольної війни… *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/p/CaXwjrnNuDx/ (дата звернення: 02.12.2025).

81. Ragin C. C. The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies. Berkeley : University of California Press, 1987. 218 p.

82. Requiem. Платформа пам’яті журналістів Journalists Memorial. URL: https://journalistsmemorial.gongadzeprize.com.ua (дата звернення: 13.01.2026).

83. Russian drone kills two Ukrainian journalists, Zelenskiy condemns Russia. *Reuters*. URL: https://surl.li/ifypmh/ (дата звернення: 07.10.2025).

84. Riessman C. K. Narrative Methods for the Human Sciences. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2008. 251 p.

85. Press and Journal. American freelance journalist shot dead by Russian forces in Ukraine. URL: https://surl.li/bdkagt (дата звернення: 27.12.2025).

86. Yura_tsybukh. Загинула моя люба сестра, подруга Чека, найкраща людина в цьому світі. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/p/C7lmwlZtVsh/ (дата звернення: 28.12.2025).

87. Zelenskyy_official. У жовтні 2024 року ми дізналися про важку й несправедливу втрату: в російському полоні загинула українська журналістка Вікторія Рощина. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/p/DM2C1Xxsjt2/ (дата звернення: 07.10.2025).

88. Honcharenko A. Memorializatsiia u konteksti viiny v Ukraini: istoriia, formy ta rol suchasnykh tekhnolohii u zberezhenni kolektyvnoi pamiati (na prykladi Kyieva). *Kyivskyi zbirnyk istorii, arkheolohii, mystetstva ta pobutu*. 2024. Is. 5, P. 82–90. DOI: https://doi.org/10.55389/2786-5797.2024.01.08 (дата звернення: 10.01.2026).

Декларація
академічної доброчесності
здобувача освітнього ступеня магістра
ЗНУ

Я, Прокопчук Софія Павлівна, студентка 2 курсу, форми навчання очної, факультету журналістика, спеціальність журналістика, адреса електронної пошти sofiy200218@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Медіапортрети журналістів, що загинули в період російсько-української війни» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

-згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 17.02.2026 Підпис_____ Прокопчук С.П.

Дата_____ Підпис_____ Тернова А.І.